

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ»

Студентки 2 курсу, 1 м групи,
спеціальності 072

«Фінанси, банківська справа
та страхування»

спеціалізації «Державні та муніципальні фінанси»

Науковий керівник
д.е.н., професор

Гарант освітньої програми
д.е.н., професор

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Дюмін
Владислави Олександрівни

Макогон
Валентина Дмитрівна

Макогон
Валентина Дмитрівна

Чугунов
Ігор Якович

Київ 2020

ЗМІСТ**ВСТУП**

3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

1.1. Сутність державного бюджету як інструменту макроекономічного регулювання 6

1.2. Досвід формування та використання державного бюджету у зарубіжних країнах 10

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

2.1. Складання, розгляд, затвердження та виконання державного бюджету 17

2.2. Оцінка дохідної та видаткової частин Державного бюджету України 23

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

3.1. Напрями удосконалення механізму бюджетного регулювання 35

3.2. Пріоритети бюджетної політики в умовах трансформаційних перетворень 39

47

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

50

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

65

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Бюджету належить центральне місце в системі державних фінансів, а також у всій фінансовій системі. Він є невіддільною складовою ринкових відносин і водночас важливим інструментом реалізації державної політики. Для виконання своїх функцій державі необхідно мати достатні грошові фонди, які формуються шляхом перерозподілу ВВП. Це здійснюється державою насамперед через державний бюджет.

Науковці визнають бюджет найдієвішим інструментом впливу держави (уряду) на економічні процеси у країні. У наукових дискусіях ХХ ст. саме бюджету віддавалася перевага у досягненні повної зайнятості, цінової стабільності, економічного розвитку та інших макроекономічних цілей.

Проблемам управління державного бюджету присвячені праці зарубіжних вчених Дж. Б'юкенена, А. Ілларіонова, Т. Ковальної, П. Самуельсона, А. Сміта, Дж. Стігліца, В. Танзі, А.Лаффера, В. Лебедева, Р. Масгрейва, А. Пігу, В. Родіонової, Г. Таллока, В. Танзі, С. Фішера, М. Фрідмена, Дж. Хікса, М. Ходоровича. Питанням формування державного бюджету як інструменту макроекономічної політики присвячені дослідження вітчизняних вчених: С. Буковинського, С. П'ятаченка, В. Федосова, І. Чугунова, А. Чухна та інших.

Метою роботи є розкриття сутності державного бюджету як інструменту макроекономічної політики в умовах економічних перетворень.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити сутність та роль державного бюджету як інструменту макроекономічного регулювання;
- узагальнити та систематизувати зарубіжний досвід формування та використання державного бюджету;
- розкрити процес складання, розгляду, затвердження та виконання державного бюджету;

- здійснити аналіз та оцінку дохідної та видаткової частин Державного бюджету України;
- визначити пріоритетні завдання підвищення дієвості механізму бюджетного регулювання та його інструментів;
- обґрунтувати стратегічні завдання бюджетної політики в умовах трансформаційних перетворень.

Об'єктом дослідження є Державний бюджет України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування державного бюджету як інструменту макроекономічної політики в умовах трансформаційних перетворень.

Методи дослідження. Системний та структурний методи використано при розкритті економічної сутності державного бюджету як інструменту макроекономічної політики. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено досвід формування бюджету у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. На основі системного підходу, синтезу, наукового абстрагування визначені перспективи розвитку системи бюджетного регулювання.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти у сфері функціонування бюджету, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та результати випускної кваліфікаційної роботи розкрито у статті опублікованій у збірнику наукових праць студентів Київського національного торговельно-економічного університету.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми магістерського дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи, зазначено теоретичне та практичне значення.

У першому розділі досліджено теоретичні засади формування державного бюджету; розкрито сутність та роль державного бюджету як інструменту макроекономічного регулювання; узагальнено зарубіжний досвід формування та використання державного бюджету.

У другому розділі розкрито систему формування та виконання Державного бюджету України, процес складання, розгляду, затвердження та виконання державного бюджету; здійснено аналіз та оцінку дохідної та видаткової частин Державного бюджету України.

У третьому розділі визначені напрями удосконалення системи формування Державного бюджету України; обґрунтовані пріоритетні завдання підвищення дієвості механізму бюджетного регулювання та його інструментів, визначені стратегічні завдання бюджетної політики в умовах трансформаційних перетворень.

У висновках дослідження наведено теоретичне узагальнення представленого матеріалу.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

1.1. Сутність державного бюджету як інструменту макроекономічного регулювання

Сутність категорії "бюджет" можна тлумачити і аналізувати у трьох аспектах: як економічну категорію; у матеріальному розумінні; як правову категорію. Бюджет як економічна категорія є системою економічних (грошових) відносин, виникнення та реалізація яких пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих фондів державних коштів різного рівня.

У матеріальному розумінні бюджет — це централізований грошовий фонд, що формується на тому чи іншому рівні для забезпечення функцій відповідних органів державної або місцевої влади. Саме цей аспект бюджету мається на увазі, коли йдеться про фінансування тих чи інших заходів з бюджету, зарахування джерела доходу на рахунок бюджету тощо.

Бюджет як правова категорія є основним фінансовим планом утворення, розподілу та використання централізованого грошового фонду певної території, що затверджується відповідними органами державної або місцевої влади.

Виникнення бюджетних відносин неможливе поза державою. Вони є органічною складовою економічної структури суспільства, їх функціонування об'єктивно визначено тим, що для виконання державою своїх функцій необхідна матеріальна база.

Бюджет є основним засобом впливу на стан економіки. Розміри бюджету, а особливо його дефіцит, характер податкової політики і структура видатків допомагають визначити темпи економічного розвитку, тенденції зміни зайнятості, процентні ставки та цінові зміни. Бюджет об'єднує основні фінансові категорії (податки, державний кредит, державні видатки) в їх взаємодії. Тому під час прийняття окремих бюджетних рішень необхідно

враховувати, що визначена державою бюджетна політика обов'язково впливатиме на всі економічні показники.

Наукові дослідження у сфері використання бюджету як інструменту державного регулювання економіки, як правило, визначаються двома стратегічними напрямками: зміною державних витрат (державних закупівель) і зміною податкових ставок.

Ці апробовані практикою ринкового господарювання напрями широко використовуються. Їх вплив виявляється в таких загальних тенденціях: збільшення державних витрат підвищує сукупний попит і відповідно приводить до збільшення обсягу випуску продукції та підвищення рівня зайнятості; збільшення податків зменшує особисті доходи домогосподарств і відповідно призводить до зменшення витрат, обсягів випуску продукції і зниження рівня зайнятості.

Пріоритетним у цих напрямках є використання системи державних замовлень у період подолання економічного спаду, що передбачає позитивну дію акселерації або ефекту мультиплікатора.

Ефект мультиплікатора — це тенденція, відповідно до якої певні зміни обсягу планових інвестицій чи будь-якого іншого компонента сукупного попиту зумовлюють значно більше підвищення останнього.

Ефект мультиплікатора дослідив Дж. Кейнс, який заперечував не тільки ефективне функціонування економіки на основі ринкових механізмів, а й саме їх існування. Він наполягав на розширенні участі уряду у стабілізації економіки. Не всі положення кейнсіанської теорії витримали перевірку часом, але загалом підходи Дж. Кейнса до державного регулювання економічних процесів становлять інтерес і нині.

Ефект мультиплікатора має безліч можливостей застосування у практичній економіці та економічній політиці. Так, навіть незначні за абсолютною величиною зміни обсягів планових інвестицій (або будь-якої іншої складової планових витрат) посилюватимуться дією ефекту мультиплікатора і впливатимуть на сукупний попит. Останній, за визначенням більшості сучасних

економістів, стимулюватиме розвиток економіки саме в напрямках його дії. У реальній економіці можлива і зворотна дія ефекту мультиплікатора.

Крім економічної сфери державний бюджет істотно впливає також на соціальну сферу. У країнах із соціально орієнтованою ринковою економікою роль бюджету в соціальних процесах значно підвищується. Це зумовлено передусім тим, що саме бюджетні кошти разом з позабюджетними фондами є фінансовою базою соціальних перетворень, переходу на новий, вищий рівень соціального обслуговування населення країни. Крім того, державний бюджет покликаний пом'якшувати соціальні наслідки розшарування населення за матеріальним станом (рівнем доходів), що зумовлено переходом до ринку.

Стан економіки визначає бюджетні показники. Останні кілька років бюджет України формувався у складних умовах. Насамперед це відбувалось через неефективне функціонування економіки; поглиблення фінансової кризи; зменшення податкової бази (понад половину підприємств збиткові, частина з них взагалі не працює); масову кризу платежів і значний обсяг бартерних операцій; практично повне зупинення інвестиційної діяльності державного та приватного секторів економіки; високий рівень інфляції; підвищення рівня безробіття; зниження рівня життя населення.

Зазначені фактори провокували незбалансованість державного бюджету в напрямі перевищення витрат над доходами (дефіцит бюджету). Іноді незбалансованість бюджету спостерігається як перевищення доходів над витратками (профіцит бюджету).

У світовій практиці якість бюджетного дефіциту диференціюється. Він може бути пов'язаний: з необхідністю здійснення великих державних вкладень у розвиток економіки, і в цьому разі дефіцит бюджету відображає не кризовий стан суспільних процесів, а намагання забезпечити прогресивні зміни у структурі суспільного виробництва; з надзвичайними ситуаціями (війнами, стихійними лихами тощо), коли звичайних резервів недостатньо і потрібно використовувати особливі резерви; із кризовими явищами в економіці, її спадом, неефективністю фінансово-кредитних зв'язків, нездатністю уряду

контролювати фінансову ситуацію в державі; у цьому разі дефіцит є надзвичайним явищем, що потребує вжиття заходів зі стабілізації економіки, прийняття відповідних політичних рішень.

Таким чином, дефіцит бюджету виникає як з об'єктивних, так і з суб'єктивних причин. Найпоширенішою з них є обмежені можливості держави щодо мобілізації необхідних доходів. Це пояснюється недостатнім урахуванням можливої зміни обставин, тим більше в перехідних економіках, де часто відсутній необхідний досвід макроекономічного прогнозування. Зменшення обсягу надходжень до державного бюджету може також спостерігатися через зниження експортних цін, зменшення обсягів виробництва понад передбачуваний рівень, зниження попиту на вітчизняну продукцію. Це небезпечно тим, що за стійкої тенденції до випередження темпів підвищення державних видатків порівняно з темпами збільшення державних доходів короткострокова бюджетна незбалансованість поступово перетворюється на довгострокову. За відсутності перспектив економічного розвитку у країні її внутрішні і зовнішні борги збільшуються швидкими темпами. Що довше це відбувається, то важче вийти з такого становища.

Зниженню бюджетного дефіциту сприяє скорочення витратної частини бюджету: вивільнення його від більшої частини фінансування виробничої сфери, за винятком фінансування великих міжрегіональних програм, субсидування окремих капіталомістких галузей і сільського господарства, максимальне скорочення дотацій збитковим підприємствам тощо.

У результаті здійснення дискреційної політики співвідношення дохідної та видаткової частин бюджету змінюється тільки в результаті безпосереднього свідомого та цілеспрямованого втручання уряду. Наприклад, у період економічного спаду уряд може прийняти рішення про збільшення видатків та (або) зменшення податкових ставок (стимулююча фіскальна політика). Таким чином, фактично цілеспрямовано створюється дефіцит державного бюджету для подолання спаду або депресії. І навпаки, якщо в економіці посилюється

інфляція, уряд приймає рішення про зменшення видатків та (або) збільшення податків (стримуюча фіскальна політика).

Недискреційна політика, навпаки, здійснюється без безпосереднього втручання уряду. Основою такої політики є вбудовані стабілізатори, що "вмикаються" автоматично як реакція на певні економічні процеси в суспільстві. "Вбудована" стабільність виникає у зв'язку з тим, що насправді податкова система в Україні забезпечує вилучення такого чистого податку (чистий податок дорівнює загальному податку мінус трансфертні платежі та субсидії), який змінюється пропорційно до чистого національного продукту.

Тільки сильне конкурентоспроможне вітчизняне виробництво гарантує постійне поповнення дохідної частини бюджету, більшість вітчизняних економістів схвалюють розробку спеціальних державних програм підтримки вітчизняних підприємств і поступової відмови від фінансування нерентабельних виробництв. Тільки розв'язання проблем, пов'язаних з національним виробництвом, створить передумови для реального оздоровлення економіки і, як наслідок, сприятиме її стабілізації.

1.2. Досвід формування та використання державного бюджету у зарубіжних країнах

Бюджетний процес у США регламентується двома основними законами — "Про бюджет і звітність" і "Про контроль над бюджетом і заморожування фондів".

До складу системи державних фінансів США входять: фінансова система федерацій, фінансова система 50 штатів, фінансова система 3044 графств, які становлять 95 тис. місцевих адміністративних одиниць, що мають понад 43 тис. округів. Така структура системи державних фінансів свідчить про те, що підрозділ державного управління самостійно формує свій бюджет, керує бюджетним боргом, розробляє і здійснює податкову політику [68].

За останні роки в США було сформовано параметри розподілу і перерозподілу коштів між бюджетами трьох рівнів: майже 65 % сукупних

витрат консолідованого бюджету проходять через федеральний бюджет і 35 % — частка інших двох бюджетів, що розподіляється між штатами та місцевими органами.

Бюджети в США керуються шляхом дотацій і відрахувань. Ресурси спрямовані одночасно за чотирма каналами: з федерального бюджету — в бюджети штатів і місцеві бюджети; з бюджетів штатів — у місцеві бюджети; з місцевих бюджетів — у бюджети штатів; та між місцевими бюджетами.

Для бюджетної системи США характерна сталість бюджетно-податкових відносин держави і регіонів. Фактично штати мають рівні права у цій галузі з федерацією в цілому, тому на рівні федерації й у штатах є ідентичні за найменуванням податки (прибутковий податок із населення та корпорацій). Найпринциповіше обмеження податкових прав штатів полягає в забороні на введення окремих непрямих податків, які перешкоджають свободі торгівлі між штатами, що заборонено Конституцією США. Саме тому середня ставка податку з продажів, яка забезпечує до 30 % бюджетних надходжень, становить за штатами майже 4 % у роздрібній ціні. Прямого перерозподілу коштів між штатами практично немає. Але Конгрес США відповідно до Конституції має право фінансувати витрати тільки на "загальний добробут США", що також перешкоджає перерозподілу засобів між регіонами. Штати можуть встановлювати будь-які форми податків, але не можуть перешкоджати міжрегіональним господарським зв'язкам, що призводить до рівного податкового тиску.

Основною формою фінансових зв'язків між центральним урядом і місцевими органами влади США є блоки і програми розподілу доходів. Блоки — це федеральні субсидії, що надаються штатам і місцевим органам влади з метою використання у визначеній законом галузі. Програма розподілу доходів — принцип розподілу повноважень між центральним урядом і владою штатів у сфері фінансів.

Державний бюджет США складається з: урядового бюджету та довірчих фондів (траст). За рахунок урядового бюджету відбувається фінансування

національної економіки та соціальних програм. Довірчі фонди забезпечують фінансування інфраструктури а їх доходи формуються шляхом надходжень від використання державної власності.

Головним джерелом надходжень у доходи державного бюджету є прибуткові податки і внески у фонди соціального страхування. Разом такі види податків забезпечують майже 80 % доходів державного бюджету. Це відбувається, оскільки саме ці податки сплачує більшість американських робітників та службовців.

Податкові надходження від бізнесу та приватних підприємств у державному бюджеті США представлені такими основними видами, як: прибуток корпорацій, акцизи (в США вони вважаються непрямими податками на бізнес), митні збори та податки на дарування і нерухомість [93].

Останні десять років структура доходів державного бюджету США залишається незмінною (табл. 1.2.1).

Таблиця 1.2.1

Структура дохідної частини державного бюджету США, 2000-2010 рр.

Показник	Результат, %
Особистий прибутковий податок	47
Соціальні внески	34
Податки з корпорацій	12
Акцизні збори	4
Інші податки	3

Бюджет Сполучених Штатів в Америці складається з декількох томів, в яких викладені фінансові пропозиції президента і порядок розподілу коштів. Формування бюджету починається не пізніше весни кожного року. Грунтуючись на вказівки глави держави, щодо бюджетних пропозицій, Адміністративно-бюджетне управління (АБУ) разом із Міністерством фінансів відпрацьовують державний бюджет як на наступний рік, так і на наступні чотири роки для керування підготовкою їхніх бюджетних запитів.

Після затвердження державного бюджету Конгресом починається його виконання, а контроль за цим процесом покладається на Адміністративно-бюджетне управління та Міністерство фінансів.

Дохідну частину Штатів становлять: прибутковий податок, податок на прибуток корпорацій та податок із продаж. Якщо перші два податки вносяться у федеральний бюджет за єдиними ставками на всій території країни, то надходження в бюджети штатів відбувається за нормативами, встановленими місцевими органами законодавчої влади.

Основним засобом як державного, так і муніципального запозичень у США є емісія облігацій штатів і муніципальних облігацій. Державний уряд не несе відповідальності за цінні папери, випущені органами влади рівня нижчого. Інвестори орієнтуються на рейтинги приватних агентств, які визначають ціну запозичень бюджетів штатів та муніципалітетів на відкритому ринку.

Бюджетам більш нижчого рівня надається цільова фінансова допомога у вигляді грантів: блоків-грантів і категорійних грантів. Блоки-гранти виділяються на фінансування широкого кола видаткових статей, а саме на охорону здоров'я, соціальне забезпечення та фінансування інших видаткових груп. Категорійні гранти фінансують окремі видаткові програми. Державний бюджет Великої Британії складається з двох частин: Консолідований фонд, в якому відбуваються передбачені видатки та доходи, та Національний фонд позик, за допомогою якого здійснюються капітальні витрати.

Перевищення доходів над видатками Консолідованого фонду включаються до частини Національного фонду позик. І навпаки, дефіцит Консолідованого фонду покривається за рахунок Національного фонду позик.

Основну структуру доходів та витрат державного бюджету Великої Британії подано в табл. 1.2.2. Бюджетний рік у Великій Британії починається з 1 квітня і завершується 31 березня наступного року. Особливості бюджетного процесу полягають у тому, що Парламент країни щороку приймає "фінансовий закон", в якому фіксуються зміни та внески в систему бюджетних законів. Вирішальну роль у бюджетному процесі Великої Британії відіграє

Казначейство, яке відповідає за законодавчу базу; за відносини з фінансовими інститутами з метою забезпечення дотримання нормативних вимог Казначейства відповідає Управління з фінансового регулювання і нагляду.

Таблиця 1.2.2

Структура податкових доходів та витрат державного бюджету Великої Британії, %

Доходи	100	Видатки	100
Прибутковий податок	25—30	Військові асигнування	23
Податок на прибуток корпорацій	11	Витрати на втручання в економіку	7
Податок на реєстрацію автомобілів	15	Допомога місцевим органам влади	16
ПДВ	15	Витрати на соціальні цілі	43
Податок на соціальне страхування	20	На утримання державного апарату	3
Неподаткові надходження в державних підприємствах	7	Внески в бюджети європейських країн	2
Інші доходи	4—6	Інші витрати	6

Фінансово-бюджетна політика цієї країни ґрунтується на двох основних економічних правилах: "золоте правило" — уряд країни робить позики з метою інвестування цих коштів у певний сектор економіки; "правило стабільного інвестування" — відношення суми внутрішнього державного боргу до ВВП протягом економічного циклу має утримуватися на стабільному і розумному рівні.

Система оподаткування Великої Британії передбачає систему регламентування пільг для малозабезпечених верств населення — 10 % податок на прибуток, а також кредит для оподаткування прибутку найбільш низькооплачуваних категорій працівників. Такий процес сприяє зростанню довгостроковому оподаткуванню, оскільки в 1998 р. остаточно скасовано авансовий податок на корпорації.

Бюджетна система Франції багатоланкова, але відрізняється високим ступенем централізації. Складова бюджетної системи акумулює майже 80 % усіх доходів і витрат фінансової системи і включає центральний бюджет,

приєднані бюджети та спеціальні рахунки Казначейства. Ці бюджети мають доходи і витрати, пов'язані з поточною діяльністю, та інвестиційні витрати й спеціальні ресурси, що виділяються на їх покриття. Спеціальні рахунки Казначейства — різні фонди соціально-культурного характеру і торговельні рахунки Казначейства. За допомогою бюджетної системи Франції перерозподіляється приблизно 20 % ВВП і 50 — національного доходу.

Основний непрямий податок Франції — податок на додану вартість і внутрішній податок на нафтопродукти (табл. 1.2.3). Цей податок стосується не акцизу, а мита.

Таблиця 1.2.3

Структура доходів Загальнодержавного бюджету Франції, млрд. євро

Дохід	2006 р.	
	Сума	%
Прибутковий податок із фізичних осіб	714,9	39,2
Податок на прибуток підприємства	344	18,9
Мито на нафтопродукти	166	9,1
Інші податки	126,6	7
Неподаткові надходження	190,7	10,4
Разом	1822,9	100

Бюджет як економічна категорія є системою економічних (грошових) відносин, виникнення та реалізація яких пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих фондів державних коштів різного рівня. Бюджет є основним засобом впливу на стан економіки. Розміри бюджету, а особливо його дефіцит, характер податкової політики і структура видатків допомагають визначити темпи економічного розвитку, тенденції зміни зайнятості, процентні ставки та цінові зміни. Бюджет об'єднує основні фінансові категорії (податки, державний кредит, державні видатки) в їх взаємодії. Тому під час прийняття окремих бюджетних рішень необхідно

враховувати, що визначена державою бюджетна політика обов'язково впливатиме на всі економічні показники.

У світовій практиці якість бюджетного дефіциту диференціюється. Він може бути пов'язаний: з необхідністю здійснення великих державних вкладень у розвиток економіки, і в цьому разі дефіцит бюджету відображає не кризовий стан суспільних процесів, а намагання забезпечити прогресивні зміни у структурі суспільного виробництва; з надзвичайними ситуаціями (війнами, стихійними лихами тощо), коли звичайних резервів недостатньо і потрібно використовувати особливі резерви; із кризовими явищами в економіці, її спадом, неефективністю фінансово-кредитних зв'язків, нездатністю уряду контролювати фінансову ситуацію в державі; у цьому разі дефіцит є надзвичайним явищем, що потребує вжиття заходів зі стабілізації економіки, прийняття відповідних політичних рішень. Суть бюджетної системи, її економічну природу складають економічні відносини, між державою з одного боку і юридичними та фізичними особами з іншого боку, з приводу розподілу і перерозподілу ВВП, з метою формування і використання централізованого фонду грошових коштів держави, призначених на забезпечення виконання нею своїх функцій. У ринковій системі бюджет відіграє роль особливого регулятора соціально – економічних процесів у державі.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

2.1. Складання, розгляд, затвердження та виконання державного бюджету

Бюджетний процес – регламентований бюджетним законодавством процес складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання, а також контролю за дотриманням бюджетного законодавства. Його зміст визначається державним і бюджетним устроєм країни, бюджетними правами відповідних органів влади.

Бюджетний кодекс визначає чотири стадії бюджетного процесу: складання проектів бюджетів; розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України, рішення про місцевий бюджет; виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцевий бюджет; підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього. На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами відповідно до законодавства.

Усі стадії бюджетного процесу взаємопов'язані. Цей процес триває протягом трьох років: складання проекту бюджету, його розгляд і затвердження відбуваються у рік, що передує плановому; виконання бюджету (бюджетний період) – один рік; складання звіту про виконання бюджету і його затвердження – протягом наступного року після стадії виконання (бюджетного періоду). Ці стадії є прямим відображенням не лише економічного життя суспільства, а й політичної культури.

Основними завданнями бюджетного процесу є забезпечення своєчасного та повного надходження до державної скарбниці фінансових ресурсів в обсягах, достатніх для реалізації цільових державних програм, пов'язаних із

піднесенням економіки, проведенням її структурної перебудови та розв'язанням соціальних проблем, – з одного боку, раціонального та цільового використання мобілізованих бюджетних коштів – з другого.

У найбільш узагальненому вигляді їх можна сформулювати так:

- максимальне виявлення фінансових і матеріальних резервів, якими володіє держава, відповідна територія (зведений баланс фінансових ресурсів);
- визначення доходів бюджету за окремими джерелами формування, загального їх обсягу відповідно до Прогнозу основних макропоказників економічного і соціального розвитку України на плановий рік.

Важливим моментом є визначення видатків бюджетної системи як загалом, так і за цільовим призначенням. Серйозним елементом тут має бути узгодженість із програмами економічного зростання.

Виконання вказаних завдань слід здійснювати у напрямі забезпечення максимальної збалансованості бюджетів усіх рівнів. Відповідно розв'язується проблема бюджетного дефіциту шляхом вишукування резервів його ліквідації, а у разі неможливості – джерел фінансування.

Водночас одним із головних завдань бюджетного процесу є складання прогнозу Державного бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди, що має на меті забезпечити пропорційність і збалансованість намічених на перспективу великомасштабних програм соціально-економічного розвитку.

Досить важливим, особливо з позицій нинішнього стану розвитку, є здійснення бюджетного регулювання у частині перерозподілу джерел доходів між бюджетами різних рівнів.

Виконання бюджету полягає в забезпеченні надходжень запланованих доходів і здійснення передбачених у бюджеті видатків. Це досягається шляхом встановлення порядку обчислення податків, зборів та інших обов'язкових платежів, термінів їх сплати, а також порядку фінансування видатків. Виконання Державного бюджету України забезпечує Кабінет Міністрів України. Міністерство фінансів України здійснює загальну організацію та управління виконанням Державного бюджету України, координує діяльність

учасників бюджетного процесу з цього питання. Щодо місцевих бюджетів, то їх виконання забезпечують Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, виконавчі органи відповідних рад або сільські голови (якщо відповідні виконавчі органи не створені згідно із законодавством). Місцеві фінансові органи здійснюють загальну організацію та управління виконанням відповідного місцевого бюджету, координують діяльність учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

При виконанні державного і місцевих бюджетів застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів. Державне казначейство України, що діє у складі Міністерства фінансів України, забезпечує казначейське обслуговування бюджетних коштів на основі ведення єдиного казначейського рахунку, відкритого у Національному банку України (ст. 43 Кодексу). Державний бюджет України виконується за розписом, який затверджується Міністром фінансів України відповідно до бюджетних призначень у місячний термін із дня прийняття Закону про Державний бюджет України. Місцевий бюджет виконується за розписом, який затверджує керівник місцевого фінансового органу. До затвердження розпису місцевого бюджету керівник місцевого фінансового органу затверджує тимчасовий розпис місцевого бюджету на відповідний період.

Звітність про виконання Державного бюджету України і місцевих бюджетів складається з фінансової та бюджетної звітності. Зведення, складання та подання звітності про виконання Державного бюджету України і місцевих бюджетів здійснюються Державним казначейством України та його територіальними органами. Фінансова звітність бюджетних установ складається згідно з національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку та за формами, які затверджує Міністерство фінансів України. Порядок заповнення форм фінансової звітності бюджетних установ встановлюється Державним казначейством України за погодженням із Міністерством фінансів України. Бюджетна звітність відображає стан виконання бюджету, містить інформацію в розрізі бюджетної класифікації.

Форми бюджетної звітності бюджетних установ і органів Державного казначейства України та порядок їх заповнення встановлюються Державним казначейством України за погодженням з Міністерством фінансів України.

Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів України Верховній Раді України, Президенту України та Рахунковій палаті не пізніше 1 травня року, наступного за звітним.

Звіти про виконання місцевих бюджетів подаються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, виконавчими органами місцевих рад, відповідно, до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад у двомісячний строк після завершення бюджетного року.

Стадії бюджетного процесу відбуваються послідовно, і цей порядок не може бути змінений. На кожній стадії бюджетного процесу вирішуються питання, які не можуть бути вирішені в інший час. Так, питання регулювання міжбюджетних відносин обговорюються і вирішуються на стадії складання бюджету, а остаточне затвердження здійснюється на стадії затвердження бюджету [9].

Бюджетний кодекс передбачає, що на всіх етапах бюджетного процесу здійснюються контроль за дотриманням бюджетного законодавства, аудит та оцінка ефективності управління бюджетними коштами. Така діяльність має забезпечити своєчасне і повне надходження доходів, цільове та ефективне використання виділених асигнувань. Контроль здійснюється шляхом проведення оглядів, перевірок, ревізій.

У бюджетному процесі на всіх його стадіях задіяні учасники бюджетного процесу, а саме – органи, установи та посадові особи, наділені бюджетними повноваженнями, тобто правами та обов'язками з управління бюджетними коштами. Бюджетні повноваження учасників бюджетного процесу регулюються частково Конституцією України, Бюджетним кодексом та іншими нормативно-правовими актами.

Складання проекту державного бюджету має бути підпорядковане положенню, згідно з яким державний бюджет забезпечує необхідними коштами фінансування заходів економічного розвитку держави. Відносини між державою, Автономною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням мають на меті забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, закріплених законодавчими актами України за бюджетами, та бюджетними ресурсами, які мають забезпечувати виконання цих повноважень. Через державний бюджет здійснюється перерозподіл частини фінансових ресурсів між адміністративно-територіальними одиницями задля вирівнювання їхнього фінансового стану і належного забезпечення.

Процес складання, розгляду і затвердження Державного бюджету починається з того, що не пізніше 1 червня року, який передує плановому, у Верховній Раді України відбуваються парламентські слухання з питань бюджетної політики на наступний рік. З доповіддю про основні напрямки державної політики на наступний бюджетний період виступає Прем'єр-міністр України або, за його дорученням, міністр фінансів України.

Проект Основних напрямків державної політики на наступний державний період (Бюджетної резолюції) до Верховної Ради України подає Кабінет Міністрів України. Він містить такі основні пропозиції:

- а) граничний розмір дефіциту (профіциту) Державного бюджету України до прогнозованого річного обсягу валового внутрішнього продукту у відсотках;
- б) частка прогнозованого річного обсягу валового внутрішнього продукту, що підлягає перерозподілу через зведений бюджет України;
- в) граничний обсяг державного боргу та його структура;
- г) частка міжбюджетних трансфертів у видатках Державного бюджету і коефіцієнт вирівнювання для місцевих бюджетів;
- д) частка капітальних вкладень у видатках Державного бюджету України та пріоритетні напрямки їх використання;
- є) взаємоузгодженість Державного бюджету України з місцевими бюджетами в наступному бюджетному періоді;

- є) зміни до законодавства, прийняття яких є необхідним для реалізації бюджетної політики держави;
- ж) перелік головних розпорядників коштів Державного бюджету України;
- з) перелік захищених статей видатків бюджету;
- и) обґрунтування необхідності поділу зведеного бюджету на загальний та спеціальний фонди.

На підставі парламентських слухань Верховна Рада України приймає постанову про схвалення або взяття до відома Основних напрямків бюджетної політики на наступний бюджетний період (Бюджетної резолюції).

Всю поточну роботу із складання проекту Державного бюджету виконує Міністерство фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України. Проект бюджету складається на основі макроекономічних показників економічного і соціального розвитку України на плановий рік. Прогнозовані показники на плановий рік Міністерство фінансів України доводить до міністерств, відомств та інших органів державної влади. У двотижневий термін міністерства, відомства та інші органи державної влади подають Міністерству фінансів свої пропозиції з відповідними розрахунками й обґрунтуваннями.

Після розгляду наданих пропозицій міністерств, відомств, інших органів Міністерство фінансів складає проект зведеного і Державного бюджетів України та подає їх на розгляд Кабінету Міністрів України. Останній розглядає на своєму засіданні, приймає постанову щодо Закону «Про Державний бюджет України» і подає його на розгляд Верховній Раді України не пізніше 15 вересня року, що передує плановому.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, подає Кабінету Міністрів України для розгляду проект закону про Державний бюджет України та вносить пропозиції щодо термінів і порядку розгляду цього проекту в Кабінеті Міністрів України.

Кабінет Міністрів України до схвалення проекту закону про Державний бюджет України подає Раді національної безпеки і оборони України цей

проект закону по статтях, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони України.

Кабінет Міністрів України приймає постанову про схвалення проекту закону про Державний бюджет України та подає його разом з відповідними матеріалами Верховній Раді України та Президенту України не пізніше 15 вересня року, що передує плановому.

У разі зміни Кабінетом Міністрів України показників обсягів міжбюджетних трансфертів під час розгляду та доопрацювання проекту закону про Державний бюджет України Кабінет Міністрів України подає розрахунки відповідно до вимог підпункту "г" пункту 1 цієї частини статті.

2.2. Оцінка дохідної та видаткової частин Державного бюджету України

Виконання дохідної частини бюджету на даний час здійснюється в умовах дії змін, внесених до податкового законодавства, спрямованих на покращання адміністрування платежів, створення більш рівних та справедливих умов оподаткування, а також підвищення наповнюваності бюджету.

Прогноз доходів Державного бюджету України на 2020 рік враховує прогнозні макропоказники економічного і соціального розвитку України за сценарієм 1, затверджені постановою КМУ від 15.05.2019 р. № 555, та основні пріоритетні завдання бюджетної та фіскальної політики, що спрямовані на забезпечення збалансування державних фінансів.

Показники дохідної частини державного бюджету розроблені з урахуванням чинних норм податкового та бюджетного законодавства, зокрема:

- продовження справляння військового збору;
- поквартальне нарахування та сплата податку на прибуток підприємствами з річним доходом понад 20 млн грн;

- збереження чинних ставок рентної плати на природний газ, нафту та газовий конденсат;
- не застосування з 1 січня 2020 року підвищувального коефіцієнту 1,1 до ставки рентної плати за видобуток залізної руди, встановленої на рівні 8 відсотка;
- застосування з 2020 року нормативу відрахувань частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань та дивідендів господарських товариств на рівні 50 відсотків;
- зарахування 95 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (природного газу, нафти та газового конденсату) до державного бюджету та 5 відсотків до місцевих бюджетів за місцем видобутку корисних копалин;
- спрямування з 2020 року 100 відсотків надходжень акцизного податку з пального і транспортних засобів, ввізного мита на нафтопродукти та транспортні засоби, до спеціального фонду державного бюджету на розвиток дорожнього господарства;
- припинення зарахування частини (13,44 відсотка) акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування у зв'язку із зарахуванням цих надходжень до дорожнього фонду;
- застосування чинних ставок оподаткування, зокрема з основних податків:

Таблиця 2.2.1

Показники Державного бюджету України

Найменування показника	2018 р.	2019 р.	2020 р.
	розмір ставок		
Податок та збір на доходи фізичних осіб в т.ч.:	19,5%		19,5%
податок на доходи фізичних осіб	18%		18%
військовий збір	1,5%		1,5%
Податок на прибуток підприємств (основна ставка)	18%		18%
Рентна плата за користування надрами для	8%	8,8%	8%

видобування залізної руди (відсоток від вартості товарної продукції гірничого підприємства)			
Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу	відсоток від вартості товарної продукції: - визначеної у договорах купівлі-продажу природного газу для забезпечення побутових споживачів та виробників теплової енергії; - середня митна вартість імпортного природного газу для забезпечення інших цілей		
видобутий із свердловин (крім нових свердловин з 01.01.2018):			
глибина залягання покладів до 5000 метрів	29%		29%
глибина залягання покладів понад 5000 метрів	14%		14%
з покладів на ділянках надр (родовищах) в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України	11%		11%
природний газ, видобутий під час виконання договорів про спільну діяльність	70%		70%
видобутий із нових свердловин з 01.01.2018:			
глибина залягання покладів до 5000 метрів	12%		12%
глибина залягання покладів понад 5000 метрів	6%		6%
Рентна плата за користування надрами для видобування нафти	відсоток від вартості товарної продукції - середня ціна одного бареля нафти "Urals" перерахована у гривні за тонну за курсом НБУ із врахуванням середнього показника місткості барелів в 1 тонні нафти марки "Urals" у розмірі 7,28		
глибина залягання покладів до 5000 метрів	29%	31%	31%
глибина залягання покладів понад 5000 метрів	14%	16%	16%
Рентна плата за користування надрами для видобування газового конденсату	відсоток від вартості товарної продукції, розрахованої як для		

	нафти		
глибина залягання покладів до 5000 метрів	45%	31%	31%
глибина залягання покладів понад 5000 метрів	21%	16%	16%
Податок на додану вартість	20%/7%/0%		20%/7%/0%
Акцизний податок, зокрема:			
Сигарети з фільтром та без фільтра:			
специфічна ставка (грн. за 1000 шт.)	577,98	693,58 (I півріччя) 756,00 (II півріччя)	907,2
адвалорна ставка (відсоток від вартості реалізації)	12%		12%
Мінімальне податкове зобов'язання із сплати акцизного податку (грн. за 1000 шт.)	773,20	927,84 (I півріччя) 1011,35 (II півріччя)	1213,61
Спирт етиловий та лікєро-горілочані вироби (грн. за 1 л 100% спирту)	126,96		126,96
Пиво (грн. за 1 л)	2,78		2,78
Електрична енергія (відсоток від вартості реалізації)	3,2%		3,2%
Бензин (євро за 1000 л приведених до 15°C)	213,5		213,5
Дизельне паливо (євро за 1000 л приведених до 15°C)	139,5		139,5
Екологічний податок за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю (за умови перевищення 500 тонн на рік, норма діє з 2019 року) (гривень за 1 тону)	0,41	10	10

З урахуванням чинних норм податкового та бюджетного законодавства, макроекономічного прогнозу, а також вищезазначених особливостей, загальні показники доходів державного бюджету на 2020 рік зростають порівняно із затвердженими показниками 2019 року на 51,4 млрд грн, а з фактичними показниками 2018 року на 149,9 млрд гривень.

При цьому частка перерозподілу валового внутрішнього продукту через державний бюджет у 2020 році поступово зменшується порівняно із затвердженими показниками 2019 року на 2,3 відсотка, а з фактичними показниками 2018 року на 2,4 відсотка.

Таблиця 2.2.2

Загальні показники доходів державного бюджету у 2018 – 2020 роках

Найменування показника	2018 рік		2019 рік		2020 рік		відхилення 2020 рік (прогноз) до			
	факт, млрд грн	частка у ВВП, %	затверд жено, млрд грн	частка у ВВП, %	прогноз, млрд грн	частка у ВВП, %	2018 рік (факт)		2019 рік (затверджено)	
							млрд грн	частки у ВВП, %	млрд грн	частки у ВВП, %
ВВП, млрд грн	3 558,7		3 946,9		4 551,7		993,0		604,8	
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів)	920,8	25,9	1 019,3	25,8	1 070,7	23,5	149,9	-2,4	51,4	-2,3
загальний фонд	828,2	23,3	921,7	23,4	954,0	21,0	125,8	-2,3	32,3	-2,4
спеціальний фонд	92,6	2,6	97,6	2,5	116,7	2,6	24,1		19,1	0,1

Зменшення частки доходів у ВВП відбулось в основному по наступних джерелах:

- кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України" через зменшення прогнозного обсягу прибутку Національного банку, який підлягає перерахуванню до державного бюджету;
- частині чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань та дивідендах господарських товариств через зменшення нормативу відрахувань до рівня 50 відсотків;
- податку на додану вартість через менші темпи росту імпорту товарів, виражені у гривнях, порівняно з ростом номінального ВВП та зменшення ціни на природний газ для забезпечення побутових споживачів та виробників теплової енергії;

- акцизному податку, що обумовлено сталим рівнем споживання нафтопродуктів, а також зменшенням споживання тютюнових виробів через щорічне зростання специфічної ставки оподаткування;
- рентній платі за користування надрами у зв'язку з незначним зростанням прогнозованої ціни нафти на світових ринках та зменшенням прогнозованої середньої митної вартості імпортованого природного газу.

Показники Державного бюджету України за доходами (без урахування міжбюджетних трансфертів) на 2018 – 2020 роки з деталізацією у розрізі бюджетної класифікації та порівнянням з відповідними фактичними показниками за попередній бюджетний період і затвердженими показниками на поточний бюджетний період, додаються. При цьому прогнозні показники на 2020 рік по основних бюджетоформуючих джерелах розраховувались наступним чином: податок та збір на доходи фізичних осіб (код 11010000) – 124 670,4 млн грн.

Прогнозні показники розраховані в програмному середовищі Eviews10 та базуються на використанні залежностей, що виявлені методами регресійного аналізу, між фактичними надходженнями податку та середньою заробітною платою штатних працівників, кількістю працюючих, ставкою податку, а також з урахуванням структурних змін, які відбулися в минулому, зокрема в обліку статистичних показників заробітної плати штатних працівників. Податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів розраховувався згідно даних Національного банку України щодо прогнозного обсягу нарахованих процентів за депозитами фізичних осіб.

Прогнозні показники податку на прибуток підприємств визначено з урахуванням законодавчо встановлених ставок оподаткування, термінів нарахування та сплати податку, на підставі фактично задекларованої суми податку на прибуток за дев'ять місяців скорегованої на прогнозний ріст прибутку прибуткових підприємств, розрахункової суми декларування та сплати податку на прибуток за останній звітний період року, що передують прогнозованому.

Основою інформаційного забезпечення для розрахунку прогнозу податку на прибуток підприємств є: очікувані та прогнозні макроекономічні показники, а саме прибутку прибуткових підприємств; фактичні показники податкової звітності (дані зведеної декларації з податку на прибуток за звітні періоди).

Прогнозний обсяг надходжень рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів розраховується виходячи із аналізу щодо фактичних та прогнозних обсягів заготовленої деревини лісових порід, динаміки надходжень рентної плати за ліс у попередніх періодах.

Прогнозний обсяг надходжень рентної плати за спеціальне використання води розраховується виходячи із фактичних та прогнозних обсягів використаної води шляхом забору води з водних об'єктів та обсяги використаної води для потреб гідроенергетики, водного транспорту і рибництва, динаміки надходжень рентної плати за воду у попередніх періодах.

Прогнозний обсяг надходжень за користування надрами для видобування корисних копалин (крім видобування нафти, природного газу та газового конденсату) розраховується виходячи з фактичних та прогнозних обсягів видобутку корисних копалин, вартості обсягів видобутих корисних копалин (мінеральної сировини), макроекономічних показників, зокрема індексу цін виробників промислової продукції, динаміки надходжень рентної плати за корисні копалини у попередніх періодах.

Прогнозний обсяг надходжень рентної плати за користування надрами для видобування вуглеводнів розраховується із урахуванням макроекономічного прогнозу, зокрема, середньорічної митної вартості імпортованого природного газу; середньорічної ціни одного бареля нафти Urals, яка розраховується шляхом множення прогнозної середньорічної ціни на нафту марки Brent та середнього коефіцієнту співвідношення ціни нафти марки Urals до Brent; прогнозного середньорічного обмінного курсу гривні до долара США, а також виходячи із прогнозних обсягів видобутку вуглеводневої сировини (природного газу, нафти та газового конденсату); ставок оподаткування (в залежності від глибини видобутку); середньорічної ціни за природний газ, видобутий на

території України для забезпечення побутових споживачів та виробників теплової енергії; коефіцієнту місткості барелів в 1 тонні нафти (7,28).

Прогнозний обсяг надходжень рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України розраховується Державною фіскальною службою України виходячи з очікуваних середньомісячних надходжень у поточному році сум рентної плати за радіочастоти, аналізу об'єкта оподаткування та динаміки надходжень у попередніх періодах.

Об'єктом оподаткування рентною платою за радіочастоти є ширина смуги радіочастот, що визначається як частина смуги радіочастот загального користування у відповідному регіоні та зазначена в ліцензії на користування радіочастотним ресурсом України або в дозволі на експлуатацію радіоелектронного засобу та випромінювального пристрою для технологічних користувачів та користувачів, які користуються радіочастотним ресурсом для розповсюдження телерадіопрограм

Прогнозний обсяг надходжень рентної плати за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України розраховується із урахуванням прогнозного середньорічного обмінного курсу гривні до долара США, прогнозних обсягів транспортування нафти магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, що надаються АТ "Укртранснафта", та прогнозних обсягів транзитного транспортування аміаку трубопроводами по території України, що надаються Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, ставок оподаткування, а також аналізу динаміки надходжень рентної плати за транспортування нафти та аміаку у попередніх періодах.

Прогнозні показники акцизного податку розраховуються окремо з вироблених в Україні товарів та ввезених на територію України товарів у розрізі груп підакцизних товарів з урахуванням ставок акцизного податку, макроекономічних показників, зокрема, прогнозного середньорічного обмінного курсу гривні до долара США, індексу споживчих цін, а також

виходячи з прогнозних обсягів реалізації підакцизних товарів з врахуванням обсягів виробництва, експорту та імпорту таких товарів, наданих галузевими міністерствами, відомствами та організаціями.

При прогнозуванні надходжень акцизного податку використовуються окремі показники Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Державної податкової служби України, Національного банку України.

Прогнозні показники податку на додану вартість визначено на базі фактичних надходжень податку з урахуванням макроекономічного прогнозу, зокрема, номінального ВВП, кінцевих споживчих витрат, експорту товарів та послуг, імпорту товарів та послуг, зміни обмінного курсу національної валюти. Основою інформаційного забезпечення прогнозних розрахунків податку є макроекономічні показники, а також інформація Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Національного банку України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Державної податкової служби України.

Прогнозні показники ввізного мита розраховуються на підставі макроекономічних показників, зокрема, прогнозних показників імпорту товарів та послуг, середньорічного обмінного курсу гривні до долара США та з урахуванням середньозважених ставок ввізного мита.

При прогнозуванні надходжень ввізного мита використовуються інформація Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Національного банку України, Державної казначейської служби.

Розрахунок частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність здійснювався виходячи з нормативу відрахування частини чистого прибутку до державного бюджету у розмірі 50 відсотків.

Прогноз коштів, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України", врахований за даними Національного банку. Доходи від плати за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою (код 24110100) – 945,5 млн грн, плата за користування кредитами (позиками), залученими державою (код 24110200) – 1 893,4 млн грн

Прогнозні показники плат за надання державних гарантій та кредитів (позик), користування кредитами (позиками), залучених державою розраховуються із врахуванням відповідного відсоткового періоду за вказаною в договорі відсотковою ставкою на залишок суми неповернутого кредиту, а також на підставі положень міжурядових угод та договорів, укладених між Міністерством фінансів та підприємствами-позичальниками, та субкредитних угод та положень договорів, укладених між Міністерством фінансів та бенефіціарами спільних з міжнародними фінансовими організаціями проектів. При цьому беруться до уваги суми позик, строки та прогнозні суми використання позик, графіки погашення позик, види та розміри платежів, стан підготовки та реалізації проектів. Надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ (код 42030000) – 1 525,1 млн грн, у т.ч.: код 42030100 – 790,0 млн грн, код 42030200 – 735,0 млн грн

Прогнозні показники враховують реалізацію Угоди про фінансування програми "Продовження підтримки реалізації Енергетичної стратегії України" від 18.12.2013 р., а також реалізації Угоди про фінансування програми "Підтримка всеохоплюючої реформи державного управління в Україні" від 28.12.2016 р. Власні надходження бюджетних установ (код 25000000) – 36 398,1 млн грн, у т.ч.: код 25010000 – 36 177,6 млн грн, код 25020000 – 220,5 млн грн

Прогнозний обсяг власних надходжень бюджетних установ, які зараховуються до спеціального фонду державного бюджету, визначений

відповідно до прогнозних показників головних розпорядників бюджетних коштів щодо доходів та видатків, які здійснюються за рахунок цих коштів.

Покращення якісного рівня формування та регулювання доходів бюджетів повинно відбуватись із застосуванням досвіду країн з розвинутою та трансформаційною економікою з урахуванням особливостей вітчизняного економічного середовища. Підхід розвинутих країн до ефективного бюджетного планування на місцевому рівні є важливим з позиції необхідності посилення фінансової самостійності бюджетів, переходу на середньострокове бюджетне планування.

Відповідно до основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України у 2020 – 2022 роках пропонується визначити такі розміри мінімальної заробітної плати: з 1 січня 2020 року – 4 723 гривні, а посадового окладу працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки: з 1 січня 2020 року – 2 102 гривні.

На 2020 рік видатки на оплату праці працівників бюджетної сфери, працівників державних органів, суддів розраховано виходячи з затвердженого фонду оплати праці на 2019 рік, скоригованого на прогнозний індекс споживчих цін (106 %) та необхідності вжиття заходів щодо оптимізації чисельності працівників державних органів та мережі установ в рамках реалізації відповідних реформ.

При цьому на 2020 рік для працівників бюджетної сфери при розрахунку видатків на оплату праці застосовано додаткове збільшення видатків на два відсоткові пункти.

У проєкті Державного бюджету України на 2020 рік передбачено:

видатки на проведення запланованого у 2020 році Всеукраїнського перепису населення в обсязі 3 441,6 млн грн, в тому числі капітальні видатки – 1 591,5 млн гривень;

видатки на проведення відповідно до законодавства чергових місцевих виборів в обсязі 2 155,0 млн гривень;

видатки на фінансування політичних партій відповідно до Закону України "Про політичні партії в Україні" в обсязі 1 034,4 млн гривень.

Фінансовий механізм формування бюджету являє собою агрегацію низки інституційних засад за допомогою яких реалізується процес управління доходами та видатками бюджету. Реалізація ефективного механізму формування бюджету можлива шляхом удосконалення основних складових системи міжбюджетного регулювання, збільшення економічної ефективності використання сукупних фінансових ресурсів держави, що сприятиме зростанню ступеня відтворення валового внутрішнього продукту, підвищенню рівня бюджетної забезпеченості, формуванню збалансованого бюджету та підвищенню соціально-економічного розвитку країни.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

3.1. Напрями удосконалення механізму бюджетного регулювання

Динамізм соціально-економічного поступу України, поєднання процесів трансформації системи управління та створення нового інституційного середовища супроводжуються виникненням низки соціально-економічних суперечностей. Бюджетна політика, використовуючи могутній інструмент – бюджет, здатна генерувати позитивні імпульси впливу як на мікро-, так і на макроекономічні характеристики функціонування національного господарства. Стратегічні прагнення реалізації соціально-орієнтованої моделі розвитку економіки України на інноваційній основі з орієнтацією на Євроінтеграцію потребують пильної уваги до ефективності бюджетної політики у системі державного регулювання. Сучасні реалії підтверджують, що бюджетна політика України ще не достатньою мірою відповідає вимогам стратегічних завдань економічного та соціального розвитку українського суспільства. Тому підвищення дієвості та ефективності бюджетної політики у системі державного регулювання в Україні є актуальною проблемою сучасної науки. Метою даної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів бюджетної політики у системі державного регулювання соціально-економічних процесів в Україні та обґрунтування напрямів її модернізації.

Відправною точкою наукових підходів до розробки (побудови) та реалізації ефективної системи бюджетного регулювання, здатної оптимально реалізувати функції держави та впливати на економічний і соціальний розвиток суспільства, має бути науково обґрунтований аналіз її сутності, глибокого наукового осмислення поняття бюджетна політика”.

Проблеми бюджетного регулювання розглядаються у роботах як сучасних вчених і практиків, так і представників фінансової науки, міністрів фінансів, політичних діячів кінця XIX – початку XX ст., які поєднували наукові

дослідження фінансових питань з практичним їх упровадженням, а також вчених соціалістичного (радянського) періоду. У зв'язку з цим науковий пошук має спиратися не лише на вивчення сучасних наукових надбань, але й на наукову спадщину вчених, які внесли значний вклад у фінансову науку в період її становлення.

Західноєвропейські вчені, зокрема К.Т. Еєберг, А. Лорія та Л. Косса вважали, що наука про фінанси, як самостійна наука, враховує як принципи політичної економії, так і загальні принципи державного права і політики. Л. Косса вважав, що результат інтенсивного зростання державного фінансового господарства, стало відправним пунктом вивчення фінансової політики у складі фінансової науки.

Основними напрямками реформування бюджетного законодавства на даний час є:

По-перше, це орієнтація реформи на те, щоб законодавство у бюджетній сфері повною мірою та реально (а не тільки на папері) базувалося на бюджетних принципах. Вони сформувалися ще з кінця XVII ст. (коли бюджетом почали називати документ, що містив затверджуваний парламентом план доходів та видатків держави та існують у тій чи іншій формі і сьогодні, будучи та є загальноновизнаними у світі. Серед них виділені такі: 1) річний цикл – бюджет готується щорічно для визначення доходів та контролю за видатками на наступний рік, а рахунки кожного року вчасно закриваються і подаються на розгляд; 2) єдність – усі доходи надходять до центральної скарбниці, щоб була можливість обирати напрями видатків; 3) асигнування – кошти можуть витратитися лише на підставі закону, тобто асигнувань, передбачених у річному бюджеті; відповідно, законодавчому органу належить останнє слово у питаннях оподаткування та видатків, які є публічними та відкритими для громадського контролю; 4) ревізійні перевірки – усі видатки регулярно звіряються з річним бюджетом для забезпечення їх чесного та належного здійснення; 5) рівновага – завчасне планування надходжень і видатків дозволяє домагатися рівноваги між ними. Таким чином, поява бюджету ще у XVII ст.

розв'язала ряд серйозних проблем, що протягом багатьох століть переслідували процес управління фінансовою діяльністю: насамперед, він задав обмежені часові рамки державного обліку, вможлививши розумне прогнозування державних потреб на конкретний період; він об'єднав доходи в єдине ціле, зробивши можливим централізоване управління наявними коштами та повну інформацію про них; він розв'язав віковічні конфлікти щодо збирання та використання податків, формально передавши право вводити податки та обов'язок відповідати за видатки до рук представницьких законодавчих органів.

На даний час основні напрями реформування бюджетної системи, спрямовані на забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів [66].

Основними напрямками реформування місцевих бюджетів є:

- розширення доходної бази місцевих бюджетів шляхом перерозподілу доходів між державним та місцевими бюджетами, перегляду складу доходів I та II кошиків місцевих бюджетів, розширення переліку місцевих податків і зборів;
- компенсації втрат надходжень місцевих бюджетів, пов'язаних з наданням державою пільг по сплаті податків;
- стимулювання соціально-економічного розвитку територій шляхом збільшення інвестиційної складової місцевих бюджетів удосконалення порядку та умов надання субвенцій з Державного бюджету України місцевим бюджетам.

Формування стабільної нормативно-правової бази з врахуванням вищезазначених напрямків реформування системи міжбюджетних відносин. На сьогодні прийнятий Податковий кодекс України та 08.07.2010 року прийнята нова редакція Бюджетного кодексу України.

Новий Бюджетний кодекс України [14] передбачає ряд норм, спрямованих на сприяння регіональному економічному зростанню з урахуванням збалансування загальнодержавних і регіональних інтересів, запровадженню нових інструментів стимулювання регіонального розвитку та вдосконаленню міжбюджетних відносин. Але, незважаючи на позитивні

надбання, деякі питання залишилися невирішеними, тому існує поле для подальшого їх вивчення та вирішення.

Досягнення значного рівня ефективності від проведення бюджетної реформи потребує, перш за все, впорядкування системи адміністративно-територіального устрою, з урахуванням рівня розвитку інфраструктури територій, наявності природно-ресурсного потенціалу тощо. Як свідчить досвід європейських країн, територіальні громади, здатні забезпечити належну якість управління та розвитку, мають об'єднувати 3-5 тис. мешканців.

Взяти до уваги хоча б той факт, що враховані МФУ видатки на утримання місцевих рад не забезпечується в повному обсязі фінансування навіть заробітної плати. У зв'язку з цим на утримання апаратів рад витрачаються доходи, які повинні спрямовуватись на фінансування регіональних програм. Проведення адміністративно-територіальної реформи сприятиме скороченню чисельності управлінців на місцях, що дасть змогу вивільнити значну частину коштів, які можна буде спрямувати на розвиток регіону.

Бюджетним кодексом у новій редакції передбачений цілий ряд заходів щодо удосконалення міжбюджетних відносин з метою зменшення залежності місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету, створення належних умов для виконання органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади покладених на них функцій.

Зокрема, з метою збільшення фінансової самодостатності місцевих бюджетів шляхом подальшої децентралізації управління бюджетними коштами вперше до місцевих бюджетів передаються доходи державного бюджету, а саме: по 50% плати за користування надрами загальнодержавного значення, збору за спеціальне використання водних ресурсів загальнодержавного значення, збору за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення; плата за ліцензії та сертифікати, державну реєстрацію (6 видів) тощо.

До видатків місцевих бюджетів, що враховуватимуться при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, включено фінансування заходів з позашкільної освіти, центрів соціальної реабілітації, фінансування яких зараз

здійснюється за рахунок доходів, що не враховуються при визначенні трансфертів. Тим самим вивільнено ресурс на виконання власних повноважень органів місцевого самоврядування.

Але, при цьому необхідно звернути увагу на те, що збільшення доходної частини місцевих бюджетів при фінансуванні існуючої мережі бюджетних установ без збільшення фінансових нормативів бюджетної забезпеченості, які застосовуються при формульному обрахунку видатків по відповідних галузях, призведе до збільшення вилучення надлишку доходів з окремих місцевих бюджетів. Необхідним є збільшення нормативів бюджетної забезпеченості, що дасть змогу забезпечити асигнуваннями не тільки фінансування захищених статей видатків, а і розвиток матеріально-технічної бази бюджетних установ.

3.2. Пріоритети бюджетної політики в умовах трансформаційних перетворень

Незважаючи на проведення бюджетної реформи, багато проблем функціонування бюджетної системи залишаються нерозв'язаними. Необхідність внесення змін до нормативно-правових актів у бюджетній сфері насамперед зумовлена потребою розширення фінансової основи місцевого самоврядування як важливої складової механізму підвищення добробуту населення й економічного розвитку громад, удосконалення міжбюджетних відносин із метою забезпечення справедливого й неупередженого розподілу бюджетних ресурсів та дотримання визначених законодавством принципів збалансованості й самостійності бюджетів, підвищення ефективності використання бюджетних коштів, створення стимулів розширення й мобілізації належних бюджету доходів.

З часу набрання чинності Кодексом зміни до його положень було внесено 23-ма законами, які стосувалися регулювання окремих питань, не мали комплексного характеру та загалом не змінювати основних засад і принципів бюджетування. За дев'ять років організації бюджетного процесу за Кодексом

перед бюджетом постали нові завдання, зумовлені розвитком суспільних і економічних відносин, підвищенням вимог до надання державою соціальних послуг. Для врегулювання бюджетних проблем суб'єктами законодавчої ініціативи пропонувалося безліч законопроектів, з 2001 року їх налічується близько 100.

Проте переважна більшість цих законопроектів були фрагментарними, націленими на вирішення вузько спрямованих питань, не враховували змін у законодавстві України, реалій соціально-економічного розвитку країни та її територій та не були орієнтовані на перегляд засад і основ бюджетного процесу відповідно до передового міжнародного досвіду.

В умовах побудови правової, демократичної та соціально направленої держави з економікою ринкового типу максимальне задоволення потреб населення суспільними благами та, взагалі, збільшення добробуту кожного громадянина посідає визначальне місце. Проте, історично назріла необхідність розвитку України в напрямку децентралізації влади та управління гальмується як шляхом зволікання прийняття відповідних законодавчих актів, так і шляхом фактичного обмеження прав органів місцевого самоврядування, що не відповідає світовим тенденціям зміцнення основ місцевого самоврядування.

Головним індикатором стану держави є бюджетна система країни. Бюджетна система – це сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права. В основу формування бюджетної системи України покладено Конституцію України та Бюджетний кодекс України.

Уже сьогодні існує повне розуміння необхідності подальшого поступального розвитку бюджетної системи України з метою її гармонізації з міжнародними та європейськими стандартами управління бюджетними коштами та наближення практики національного бюджетування до передового зарубіжного досвіду.

Серед стратегічних напрямів розвитку бюджетної системи варто виділити такі: подальше посилення фінансової основи бюджетів місцевого самоврядування шляхом об'єднання територіальних громад сіл, селищ і міст із метою створення повнофункціональних об'єднань громад із закріпленням за ними достатнього фінансового ресурсу для надання ними якісних суспільних послуг відповідно до державних соціальних стандартів. За європейськими нормами первинна територіальна одиниця має налічувати не менше 100 тис. мешканців. Керуючись такими принципами, країни, що вступали до ЄС, проводили адміністративно-територіальні реформи шляхом укрупнення територіальних одиниць; впорядкування системи діючих податкових пільг, що надаються за галузевою і професійною ознаками, та вирівнювання податкового навантаження за видами економічної діяльності, відмова від практики надання центральними органами виконавчої влади пільг, що зменшують доходи місцевих бюджетів на виконання власних повноважень, у зв'язку з чим не існуватиме потреби в наданні державою коштів на компенсацію таких втрат доходів місцевих бюджетів; запровадження повноцінного середньострокового бюджетного планування в розрізі головних розпорядників бюджетних коштів і бюджетних програм на рівні державного й місцевих бюджетів як результат затвердження трирічних бюджетів, що буде реальним кроком до підвищення ефективності видатків бюджету та якості бюджетної політики в цілому; повномасштабне застосування програмно-цільового методу при плануванні й виконанні бюджетів усіх рівнів із організацією бюджетного процесу в жорсткій прив'язці до пріоритетів соціально-економічного розвитку, а також із широким практичним застосуванням оцінки ефективності бюджетних програм на всіх стадіях бюджетного процесу та процедур звітування розпорядників бюджетних коштів перед відповідними органами влади і громадськістю про використання бюджетних коштів; застосування єдиних підходів до управління державними коштами в частині коштів фондів загальнообов'язкового державного соціального й пенсійного страхування та державних підприємств на основі принципів управління бюджетними коштами; завершення податкової реформи і

прийняття Податкового кодексу, що має забезпечити формування прогнозованої, раціональної податкової політики, сприяти економічному зростанню, створити єдине правове поле діяльності суб'єктів господарювання, поліпшити якість планування доходів бюджетів та збільшити обсяги надходжень бюджету; проведення системних структурних реформ у соціальній сфері, зокрема, найбільш назрілою й актуальною для суспільства є реформа охорони здоров'я, в основу якої має бути покладено перехід до обов'язкового медичного страхування, перегляд бюджетних видаткових повноважень у цій сфері, у тому числі за рівнями бюджетів; розробка й затвердження державних соціальних стандартів для всіх сфер надання послуг, гарантованих державою, Автономною Республікою Крим і органами місцевого самоврядування, виходячи з мінімальних потреб і можливостей суспільства на конкретному етапі його розвитку, планування на їх основі видатків бюджету, в тому числі міжбюджетних трансфертів; перегляд чинної системи надання соціальних пільг і привілеїв та перехід до адресної соціальної підтримки найменш забезпечених і найуразливіших верств населення з огляду на фінансові можливості щодо здійснення таких заходів на середньо- й довгострокову перспективу; перегляд бюджетних правил стосовно здійснення видатків бюджету відповідно до розподілу бюджетних асигнувань за періодами бюджетного року згідно з бюджетною класифікацією з розширенням повноважень розпорядника бюджетних коштів одночасно з посиленням його відповідальності; перегляд рішень щодо адміністративно-територіального підпорядкування сіл, селищ і міст ралам міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення (за радянських часів і роки незалежності України за рішеннями законодавчих органів радам міст республіканського Автономної Республіки Крим та обласного значення підпорядковано 220 сіл, селищ і міст); перегляд видаткових повноважень держави й органів місцевого самоврядування відповідно до чіткого законодавчого розмежування делегованих і власних повноважень органів місцевого самоврядування із внесенням змін до Конституції України та законів України, зокрема законів "Про місцеве

самоврядування в Україні", "Про місцеві державні адміністрації"; встановлення чітких прозорих вимог щодо проведення капітальних інвестицій за рахунок бюджетних коштів та надання державної фінансової підтримки суб'єктам підприємницької діяльності на інвестиційний розвиток; розширення інструментів управління бюджетними коштами із застосуванням методів аналізу та прогнозування рівня надходжень і витрат бюджету протягом бюджетного періоду; розвиток внутрішнього ринку цінних паперів із метою мінімізації боргових ризиків та оптимізації співвідношення обсягів внутрішнього й зовнішнього боргу.

Перелічені напрями є основними завданнями щодо стратегічного розвитку бюджетної системи, які надалі будуть уточнюватись та розширюватись відповідно до актуальних завдань сучасності й основних тенденцій розвитку суспільства в майбутньому.

Завданнями бюджетної політики на сучасному етапі є: сприяння процесу збалансованості макроекономічної стабілізації та структурній перебудові економіки, подолання інфляційних процесів; здійснення податкової політики в напрямі стимулювання підприємницької діяльності вітчизняних виробників товарів і послуг; здійснення структурних реформ за критерієм економічного зростання і підвищення рівня економіки в країні; оптимізація рівня бюджетного дефіциту, державного боргу та пошук джерел їх реалістичного фінансування; пошук додаткових джерел доходів бюджету [12].

З метою забезпечення фінансової стабільності та зміцнення економічного зростання у середньостроковій перспективі передбачено перехід до середньострокового бюджетування шляхом посилення бюджетної дисципліни та запровадження проактивного механізму управління бюджетними коштами відповідно до проекту Постанови Верховної Ради України «Про основні напрями бюджетної політики на 2018-2020 роки». Визначено, що бюджетна політика на відповідний період базуються на таких принципах: прискорення економічного зростання шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату та утримання макроекономічної стабільності, зокрема продовження

фіскальної консолідації; впровадження ефективного врядування шляхом реформи державного управління, децентралізації і реформи державних фінансів; розвиток людського капіталу шляхом проведення реформ системи охорони здоров'я та освіти, поліпшення надання державної соціальної підтримки; встановлення верховенства права і боротьба з корупцією шляхом підтримки ефективного функціонування інститутів боротьби з корупцією, забезпечення рівного доступу до правосуддя та ефективного захисту прав власності; забезпечення безпеки та оборони держави, зокрема захист її суверенітету та територіальної цілісності держави, а також забезпечення найважливіших аспектів безпеки громадян. Реалізація зазначених завдань передбачає: підвищення результативності використання бюджетних коштів за рахунок посилення зв'язку бюджетних призначень із стратегічними пріоритетами держави і здійснення оцінки ефективності та доцільності видатків; продовження створення професійної і сучасно оснащеної та укомплектованої армії, що стоїть на захисті миру в Україні і Європі; проведення кардинальної реформи охорони здоров'я, яка ґрунтується на принципі фінансування послуги; поглиблення реформи освіти і забезпечення кращих можливостей для дітей; створення справедливої системи соціального захисту через проведення пенсійної реформи, осучаснення пенсій, збільшення відповідальності та підзвітності в системі пільг з метою забезпечення максимальної адресності, прозорості та наближеності надання відповідної соціальної послуги тим, хто її потребує; забезпечення гідної оплати праці як для працівників бюджетної сфери, так і для працівників приватного сектору, шляхом її поступового підвищення та вжиття заходів до детінізації заробітних плат; дерегуляції та створення сприятливого бізнес-середовища для збільшення інвестицій в інновації, агробізнес та інші сектори, які продукують додану вартість в Україні і зростання малого та середнього бізнесу; інтеграції економік України та ЄС шляхом імплементації торговельних та економічних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, зокрема положень щодо зони вільної торгівлі (DCFTA); дотримання головними

розпорядниками бюджетних коштів принципу забезпечення рівних гендерних прав і можливостей під час формування бюджетних показників [46].

Забезпечення економічного зростання та сталого розвитку суспільства, реалізацію виваженої та послідовної податкової та бюджетної політики, зокрема у середньостроковій перспективі визначено відповідно до проекту Постанови Верховної Ради України «Про основні напрями бюджетної політики на 2019-2021 роки». Обґрунтовано, що збалансованість та стійкість бюджетної системи забезпечуватиметься шляхом: встановлення граничного обсягу дефіциту державного бюджету на рівні 2,2 % валового внутрішнього продукту; збереження частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через зведений бюджет на рівні не вищому, ніж у попередньому році; досягнення показника граничного обсягу державного боргу на рівні не більше 56 % валового внутрішнього продукту; встановлення граничного обсягу надання державних гарантій на бюджетний період не більш як 3 % доходів загального фонду державного бюджету; забезпечення економічно обґрунтованого підвищення мінімальної заробітної плати та посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремої галузі бюджетної сфери; прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі з 1 січня 2019 р. — 1 853 грн., з 1 липня 2019 р. — 1 936 грн., з 1 грудня 2019 р. — 2 011 грн.; загальний обсяг державних капітальних вкладень на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів — не менш як 1,8 млрд. гривень; використання коштів позик для реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що залучаються державою від міжнародних організацій, Кредитної установи для відбудови, банків та урядів іноземних держав в сумі 18 млрд. грн.; фінансування дефіциту спеціального фонду державного бюджету за рахунок кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних організацій для реалізації діючих інвестиційних проектів.

У бюджетній системі України постійно виникають відносини між бюджетами різних рівнів і видів. На сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України є дуже актуальним, оскільки фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з найнеобхіднішими місцевими потребами.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Бюджет як фінансовий план відіграє вагомую роль у перерозподілі національного доходу та суспільному відтворенні. Зокрема, через зведений бюджет України протягом останніх років перерозподіляється біля 30 % валового внутрішнього продукту, що дозволяє задовольняти загальнодержавні потреби та активно впливати на соціально-економічні процеси, забезпечувати виконання стратегічних програм та планів розвитку країни.

Бюджет є особливою формою економічних перерозподільних відносин, пов'язаних з відокремленням частини національного доходу в руках держави з метою задоволення потреб суспільства; пропорції бюджетного перерозподілу визначаються потребами розширеного відтворення і завданнями, що стоять перед суспільством на кожному історичному етапі його розвитку; сфера дії розподільчої функції бюджету визначається тим, що відносини з бюджетом вступають майже всі учасники суспільного виробництва. При цьому бюджет у всіх формах свого прояву і використання виступає як інструмент забезпечення соціально-економічного розвитку країни та здійснює інтегрований вплив на суспільство і як фінансовий документ, і як економічний важіль, і як стимул.

Різноманітні напрями використання бюджету з метою забезпечення розвитку суспільного виробництва і підвищення його ефективності дозволяють говорити про нього як про активний інструмент забезпечення економічного зростання. Роль якого об'єктивно зумовлена, по-перше, загальним регулюванням економічних зв'язків, що обумовлює форму використання бюджетних відносин через основний фінансовий документ, і, по-друге, розподільчої природи бюджету, що дозволяє використовувати його в якості важливого економічного важеля впливу на суспільне виробництво.

Значення і роль бюджету обумовлені його особливістю як економічного інструменту, оскільки він є вартісним важелем сфери розподілу суспільного продукту. Підвищення якісного рівня формування бюджету як інструменту економічного зростання залежить від оцінки факторів, що визначають його

формування, теоретичної обґрунтованості необхідних змін бюджетної архітекτονіки залежно від циклічності соціально-економічних процесів. Ефективність бюджету як інструменту економічного зростання характеризується його адаптаційними можливостями до процесів соціально-економічного розвитку суспільства та стійкості до негативних впливів зовнішньоекономічної кон'юнктури.

Сутність бюджету найбільш повно розкривається у його взаємопов'язаних функціях: регуляторній, яка полягає у впливі на структуру виробленого продукту та факторів виробництва, залучених до процесу його створення; розподільчій, тобто здійснення перерозподілу створеного валового внутрішнього продукту; стабілізуючій, що реалізує забезпечення ефективного використання факторів виробництва, стабільного рівня цін, рівноваги платіжного балансу, високих і рівномірних темпів економічного зростання.

За допомогою бюджету через розподіл та закріплення дохідних джерел, видаткових повноважень, вирівнювання бюджетної забезпеченості та стимулювання соціально-економічного розвитку територій держава здійснює поєднання інтересів учасників бюджетного процесу. Відповідно як економічний документ бюджет відображає політичну і соціальну динаміку розвитку суспільства.

Державний бюджет – це особлива форма державного плану, який має силу закону і встановлюється для народного господарства в цілому, для всіх структурних підрозділів суспільного виробництва, бюджетні взаємовідносини з асигнувань з бюджету і платежам до бюджету на основі завдань і заходів державного плану економічного та соціального розвитку України.

Державний бюджет є найдійовішим механізмом здійснення фінансової політики держави. У доходах бюджету відображається податкова політика, а у видатках – пріоритетні напрями вкладень коштів.

Держава використовує бюджет для здійснення територіального, внутрішнього і міжгалузевого розподілу і перерозподілу ВВП з метою вдосконалення структури суспільного виробництва і забезпечення соціальних

гарантій населенню. В умовах формування ринкових відносин, бюджетна система має надавати фінансову підтримку щодо роздержавлення і демонополізації галузей господарства, забезпечення соціального захисту населення. Бюджет є особливою формою перерозподільних відносин, пов'язаних із вилученням частини національного доходу держави і використанням її з метою задоволення потреб усього суспільства та окремих адміністративно-територіальних формувань.

Пропорції бюджетного перерозподілу вартості ВВП більшою мірою визначаються потребами розширеного відтворення. Сфера бюджетного розподілу посідає центральне місце у складі бюджетних фінансів, що зумовлене ключовим значенням бюджету порівняно з іншими ланками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ануфрієва К. В. Інституційні та фінансові складові нарощування експорту України. Економіка України. 2018. № 8. С. 30–49.
2. Апарова О. В. Аналіз прозорості державних фінансів в Україні. Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. 2013. № 2. С. 195-198.
3. Бабич А.М. Государственные и муниципальные финансы: учебник [для студ., обуч. по экон. спец-тям и направлениям] / А.М. Бабич, Л.Н. Павлова. – М. : ЮНИТИ, 2002. – 703 с.
4. Базилевич В.Д. Державні фінанси: Навч. посібник/ В.Д.Базилевич, Л.О.Баластрик; За заг. ред. Базилевича В.Д.- 2-ге вид., допов. і перероб.- К: Атіка, 2004.- 368с.
5. Берлин С.И. Теория финансов / С.И. Берлин. – М. :Приор, 2000.–250 с.
6. Бескид Й.М. Державний бюджет України // Методичні рекомендації. – Тернопіль. – 1996.
7. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Шарль Бланкарт ; [пер. з нім. С. І. Терещенко та О. О. Терещенка ; передмова та наукове редагування В. М. Федосова]. — К. : Либідь, 2000. — 654 с.
8. Богдан Т. П. Зовнішнє боргове навантаження та виклики для валютно-фінансової політики України. Економіка України. 2018. № 7. С. 21–32.
9. Богдан Т. П. Стратегічне управління державним боргом в умовах нестійкої боргової позиції. Фінанси України. 2018. № 4. С. 75–92
10. Богма О. С. Розвиток інституціональної складової державного регулювання забезпечення бюджетної безпеки України : монографія ; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2017. 367 с.
11. Боголіб Т. М. Бюджетна політика як інструмент макроекономічної стабільності / Т.М. Боголіб // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 3–4. – С. 84–87.

12. Бондаренко О. С., Адаменко І. П. Архітектоніка фінансового управління: сучасна теорія та практика. Економіка та держава. 2018. № 5. С. 22-24.
13. Бондарук Т. Г. Бюджетний менеджмент : Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Київ : Август Трейд, 2016. 891 с.
14. Бондарук Т. Г., Вінницька О. А. Оцінка стану децентралізації місцевих бюджетів України. Економіка України. 2018. № 7. С. 59–76.
15. Буряченко А. Є., Філімошкіна О. І. Фіскальна децентралізація та фінансова спроможність місцевого самоврядування в Україні. Фінанси України. 2018. № 5. С. 56–68.
16. Буряченко. А.Є. Фінансовий потенціал регіонального розвитку; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". К. : КНЕУ, 2013. 342 с.
17. Бюджет України : монографія : у 2-х кн. Кн. 1 : Бюджет - головна ланка фінансів держави / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. - 201 с.
18. Бюджет України : монографія : у 2-х кн. Кн. 2 : Виконання бюджету / А. О. Єпіфанов, І. І. Д'яконова, І. В. Сало. - Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. - 187 с.
19. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: У 6 т. / [Редкол. : М.Я. Азаров (голова) та ін.] – К.: НДФІ, 2004. – Т.1: Пріоритети бюджетної політики та економічне зростання в Україні / [М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, В.М. Геєць (кер. авт. кол.) та ін.] – 2004. – 640 с.
20. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень : Аврамченко К. В. та ін.; Ін-т суспіл.-екон. дослідж. Київ: СТ-ДРУК, 2016. 110 с.
21. Бюджетна система [Текст] : навч. посіб. для студентів закл. вищ. освіти / Є. М. Гелеверя ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. - Харків : Панов А. М. [вид.], 2018. – 234 с.

22. Бюджетна система України. Навч. посіб. / За ред. Булгакової С.О. — К.: КНЕУ, 2002. — 288 с.
23. Бюджетна система : уклад.: Андрейків Т. Я., Оліярник В. В. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2016. 287 с.
24. Бюджетна система [І. І. Кичко та ін.] ; Чернігів. нац. технол. ун-т. - 2-ге вид., перероб. і допов. Чернігів ; Ніжин : Лук'яненко В. В. : Орхідея, 2016. 256 с.
25. Бюджетна система: підр. /за наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбов. літер.; Тернопіль: Екон. Думка, 2012.
26. Бюджетная система России. Учебник. 3-е изд., перераб. и доп. / под ред. Поляка Г.Б. – М.: Юнити. – 2010. – 703 с.
27. Бюджетний кодекс України [Текст] : станом на 22 січ. 2018 р. : відповідає офіц. тексту. - Харків : Право, 2018. – 229 с.
28. Бюджетні установи: бухгалтерський облік, національні стандарти, оподаткування та звітність : Лемішовський В. І. та ін. ; Нац. ун-т "Львів. політехніка", Ін-т економіки і менеджменту, Аудит. фірма "Зах. аудит. група". Львів : Растр-7, 2016. 1023 с.
29. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки : монографія / за заг. ред. І. Я. Чугунова. К. : Глобус-Пресс, 2018. 350 с.
30. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, М.Д. Пасічний, Т.І. Крикун, І.П. Адаменко, В.Д. Макогон, С.І. Собчук; за заг. ред. І.Я. Чугунова. – К.: Глобус-Пресс, 2018. – 352 с.
31. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, М.Д. Пасічний, Т.І. Крикун, І.П. Адаменко, В.Д. Макогон, С.І. Собчук; за заг. ред. І.Я. Чугунова. – К.: Глобус-Пресс, 2018. – 352 с.
32. Бюджетно-податкова стратегія України в умовах глобалізації [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Січняк Олексій Олександрович ; ПВНЗ "Європ. ун-т". - Київ, 2018. - 20 с.

33. Варналій З. С. Економічна безпека та конкурентоспроможність регіонів України : монографія. Чернівці, 2018. 454 с.
34. Василик О.Д. Державні фінанси України за часів Володимира Великого // Фінанси України. - 2002.- №1. - С.138.
35. Ватульов А. В. Фінансова політика в системі державного регулювання економіки / А. В. Ватульов // Економічний вісник університету. - 2017. - Вип. 35(1). - С. 170-176.
36. Власюк О. С. Економіко-математичне моделювання процесів соціально-економічного розвитку України / О. С. Власюк. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2011. – 520 с.
37. Возняк Г.В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : монографія ; НАН України, ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України". Львів : ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України", 2016. 519 с.
38. Возняк Г.В. Бюджетна політика соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах фінансової децентралізації [Текст] : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08 / Возняк Галина Василівна ; Держ. ВНЗ "Ун-т банк. справи". - Київ, 2018.
39. Геєць В. Інституційна обумовленість ендогенізації економічного розвитку. Журнал європейської економіки. 2018. Т. 17, № 2. С. 155–166.
40. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання / В.М. Геєць; Ін-т екон. прогнозування. – К.: Форт, 2000. –344 с.
41. Горегляд В. Взаимоотношения бюджета и финансового сектора экономики // Экономист. - 2002. - № 11. -С. 14-20.
42. Горегляд В. Взаимоотношения бюджета и финансового сектора экономики / Горегляд В. // Экономист. – 2002. - № 11. – С.19 - 22.
43. Господарський кодекс України : станом на 5 січ. 2018 р. : відповідає офіц. тексту. Харків : Право, 2018. 228 с.

44. Гриценко А.А. Інституційна архітектоніка бюджетно-монетарного простору / А. А. Гриценко // Наукові праці НДФІ. – 2004. - № 6 (29). – С. 67 – 75.
45. Данилишин Б. М. Основні напрями монетарної політики України. Фінанси України. 2018. № 2. С. 9–25.
46. Державне бюджетування в Україні: сутність та основні детермінанти : монографія / З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. З. С. Варналія ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Знання України, 2016. 395 с.
47. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.. ; за аг. Ред.. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.
48. Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ : у 4 т. Т. 1: Стабілізація державних фінансів у контексті стратегії реформ / ДННУ “Акад. фін. управління” ; за заг. ред. М. Я. Азарова. – К., 2011. – 1016 с.
49. Державні фінанси України : навчальний посібник / М. І. Карлін. - К. : Знання, 2008. - 349 с.
50. Державні фінанси: Теорія і практика перехідного періоду в Центральній Європі / [Пер. з англ.] – К.: Основи, 1998. - 542с.
51. Дзюблюк О. В. Неконвенційні заходи монетарної політики: досвід федеральної резервної системи США. Журнал європейської економіки. 2017. Т. 16, № 3. С. 357–381.
52. Дробышевский С. М., Трунин П. В. Киюцевская А. М. Возможности процентной политики центральных банков. Экономическая политика. 2018. 13 (4). С. 42–61.
53. Дяченко Я.Я. Пріоритетні напрями державного впливу на формування доходів бюджету / Я.Я. Дяченко, Л.М. Колесник, А.М. Цугунян // Фінанси України. – 2008. – С. 9 - 15.
54. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смолженко; [4-те вид., випр. та доп.]. – К.: Т-во „Знання”, КОО; Л.: Вид-во ЛБІ НБУ, 2002. – 566с.

55. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання / І. В. Запатріна. – К. : Ін-т соц.-екон. страт., 2007. – 538 с.
56. Запатріна І. В. Програмно-цільовий метод бюджетування у контексті стратегічного та середньострокового планування / І. В. Запатріна, Т. Б. Лебеда // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 18–31.
57. Запатріна І.В. Бюджетна політика стимулювання економічного зростання та механізми її реалізації / І. Запатріна, Т. Лебеда // Фінанси України.- 2006.- № 4.- С. 38-45.
58. Запатріна І.В. Керівництво «Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні». 2018. 69 с.
59. Запатріна І.В. Моделі ідентифікації макроекономічних дисбалансів в Україні: монографія / за ред. М.І. Скрипниченко – НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., - 2015 – 544 с.
60. Засади формування бюджетної політики держави: моногр. / [М.М. Єрмошенко, С.А. Єрохін, І.О. Плужников та ін.]; за наук. ред. М.М. Єрмошенка. – К.: НАУ, 2003. – 284 с.
61. Зверяков М. І. Теоретична парадигма сталого розвитку та українські реалії. Економіка України. 2018. № 10. С. 10–31.
62. Зінченко М. А. Фінансові потоки місцевих бюджетів України: теорія та практика управління: монографія ; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса : Кримполіграфпапір, 2016. 258 с.
63. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації: Сіденко В. Р., Скрипниченко В. Р., Пономаренко В. С., Чугунов І. Я. та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. Київ: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.
64. Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Губарева І. О. Оцінювання рівня економічної безпеки України та країн Європейського Союзу. Фінанси України. 2018. № 4. С. 7–18.

65. Ковалева Т.М. Бюджет и бюджетная политика в Российской Федерации: учебное пособие / Т.М.Ковалева, С.В. Барулин. – [2-е изд.]. – М.: КНОРУС, 2006. – 208 с.
66. Козюк В. Цінова стабільність і тергетування інфляції в сировинних економіках: макроекономіка чи політекономія? Вісник Національного банку України. 2018. № 244. 2018. С. 4–25.
67. Коляда Т. А. Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : монографія ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2016. 395 с.
68. Конституція України: за станом на 20.04. 2010 р. [Електронний ресурс] / ВРУ від 28.06.1996 р. № 254 /96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>
69. Контроль за виконанням видаткової частини бюджету органами Державної казначейської служби [Текст] : автореф. дис канд. екон. наук : 08.00.09 / Нікітан Наталія Олександрівна ; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Київ, 2018. - 23 с
70. Крикун Т.І. Формування видатків бюджету на соціальне забезпечення / Т.І. Крикун // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – № 30/1. – С. 162–169.
71. Кругман П. Р. The return of Depression Economics : пер. с англ. Москва: Эксмо, 2009. 336 р.
72. Крючкова І. В. Фактори економічного зростання в Україні в 2016–2018 рр. Економіка і прогнозування. 2018. № 2. С. 29–47.
73. Кучер Г. В. Державні фінансові ресурси : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 608 с.
74. Лагутін В. Д. Інститути і економічні механізми стабільності та розвитку суспільства. Економіка України. 2018. № 9. С. 13–25.

75. Лагутін В.Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці / В.Д. Лагутін. – К.: КНТЕУ, 2007. – 248 с.
76. Лисяк Л. В. Концептуальні засади бюджетної політики у сфері державних видатків / Л. В. Лисяк // Формування ринкової економіки в Україні : зб. наук. праць. – Вип. 19: Фінансово-економічні проблеми розвитку економіки України. – Львів : ЛНУ, 2009. – С. 358–364.
77. Лисяк Л. В., Журавель М. О. Бюджетна політика як інструмент забезпечення фінансової безпеки України. *Modern economics*. 2018. № 9. С. 53–59.
78. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: [моногр.] / Л. В. Лисяк– К.: ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
79. Лисяк Л.В. Бюджетна політика: теоретичні аспекти / Л. В. Лисяк // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України (економіка, право). – 2007. - № 2 (37). – С. 81 – 87.
80. Лисяк Л.В., Ватченко О.Б., Ватченко Б.С. Оцінка майнового потенціалу регіону – інструмент формування доходів місцевих бюджетів України: теорія і практика : монографія. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. – 168 с.
81. Лободіна З. М. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 411 с.
82. Лук'яненко І. Г. Системне моделювання показників бюджетної системи України: принципи та інструменти: [моногр.] / І. Г. Лук'яненко. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2004. – 542 с.
83. Лук'яненко І.Г. Особливості прогнозування та управління бюджетним дефіцитом в країнах з трансформаційною економікою / І.Г. Лук'яненко // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету імені Григорія Сковороди. – 2015. – Вип.25/1. – С. 179–185.
84. Лук'яненко І.Г. Прикладні аспекти прогнозування розвитку складних соціально-економічних систем: монографія / За ред. О. І. Черняка,

- П.В.Захарченка. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В. – 2015. – 384 с. – Розділ 1.7. Вплив ефективності інноваційної діяльності підприємств на економічний розвиток. – С. 86–99.
85. Лукінов І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя). - К.: НАН України. Інститут економіки, 1997. - 456 с.
86. Луніна І. О. Державні фінанси України у перехідний період / І. О. Луніна. – Харків: Форт, 2000. – 296 с.
87. Луніна І. О., Білоусова С. О. Реформування податку на прибуток підприємств у контексті забезпечення стійкості державних фінансів. Економіка України. 2018. № 7. С. 46–58.
88. Луніна І.О. Шляхи мінімізації впливу фінансової кризи на бюджет України / І. О. Луніна, В. В. Каліцька, О. В. Короткевич, Н. Б. Фролова // Фінанси України. – 2008. - № 12. – С. 22-32.
89. Луніна І. Державні фінанси та інфраструктурні проблеми розвитку економіки // Економіка України : науковий журнал / Мін. економіки України; Мін. фінансів України та НАН України. – Київ, 2011. – № 8 (597). – С. 46-56
90. Луніна І.О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І.О. Луніна; НАН України; Ін-т екон. прогнозування. – К. : Наук.думка, 2006. – 432 с.
91. Лушин С.И. Актуальные проблемы бюджета / С. И. Лушин // Экономист. - 2002. - № 7. - С. 63 - 71.
92. Лютий І. О., Іванюк В. Е. Оподаткування доходів фізичних осіб та місцеві фінанси: суперечності й перспективи їх розв'язання. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2018. Вип. 1. С. 53–60.
93. Лютий І.О. Новітні тенденції розвитку фінансової системи / І. О. Лютий // Фінанси України. – 2004. - № 5. – С. 24 – 29.
94. Макогон В. Д. Бюджетна політика в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Бізнес-Інформ. 2017. № 11. С. 323–327

95. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія держави : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 364 с.
96. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: КНТЕУ, 2018. 364 с.
97. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки. Бізнес-Інформ. 2017. № 9. С. 58–62.
98. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія соціально-економічного розвитку країни. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 1(90). С.74–82.
99. Макогон В. Д. Бюджетне прогнозування як інструмент державного регулювання економічних процесів. Бізнес-Інформ. 2017. № 10. – С. 314–318.
100. Макогон В.Д. Бюджетні видатки у системі соціально-економічного розвитку країни / В.Д. Макогон // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – №3(86). – С.114–124.
101. Макогон В.Д. Бюджет як інструмент економічного зростання / В.Д. Макогон // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2016. – Випуск 28/1. – С.203–208.
102. Макогон В.Д., Адаменко І.П. Фінансово-бюджетна політика як складова соціально-економічних перетворень. Науковий вісник Полісся. 2018. № 2 (14). Ч. 1. С. 129-135.
103. Манцуров І. Г. Інклюзивний розвиток як основа протидії глобальним викликам сьогодення. Економіка України. 2018. № 10. С. 71–87.
104. Мельников М.В. Финансовая политика России в начале XX в. Эпоха золотого рубля: [моногр.] / М. В Мельников. – Ковров: КГТА, 2007. – 457 с.
105. Методологія управління бюджетними програмами : С. Д. Бушуєв та ін. ; за ред. С. Д. Бушуєва, С. В. Цюцюри ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. Київ : КНУБА, 2016. 195 с.
106. Микитюк І.С. Сутність оцінки ефективності державного бюджету // Актуальні проблеми економіки. – 2006. -№ 4 (58). – С. 52 – 57.

107. Михасюк І. Державне регулювання економіки: [підручн.] / [І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога; за ред. І. Р. Михасюка]. – К.: Атіка, Ельга-Н, 2000. – 592 с.
108. Міжнародний досвід середньострокового бюджетного планування: уроки для України [Текст] / Financial and econ. analysis office in the VRU (FEAO) ; [підгот. М. Стадник ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. [Київ] : Лопатіна О. О. [вид.], трав. 2017. 31 с.
109. Міжнародний досвід формування основних напрямів бюджетної політики [Текст] / Financial and econ. analysis office in the VRU (FEAO) ; [підгот.: Д. Серебрянська, М. Стадник ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. [Київ] : Лопатіна О. О. [вид.], трав. 2017. 27 с.
110. Мярковський А. І. Пріоритетні напрями бюджетної політики / А. І. Мярковський // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 1 (50). – С. 3–14.
111. Мярковський А. І., Чугунов І. Я. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / А. І. Мярковський, І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 5. – С. 5–15.
112. Насібова О. В. Недержавні пенсійні фонди в системі соціального захисту населення України / О. В. Насібова // Актуальні проблеми економіки. - 2016. - № 5. - С. 317-326.
113. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / [М. Я. Азаров, В. А. Копилов, Л. К. Воронова та ін.]; [за заг. ред. М. Я. Азарова]. - К.: НДФІ, 2006. - 632 с
114. Нікітішин А. О. Формування та розвиток інституційної архітектури податкового регулювання. Бізнес Інформ. 2018. № 2. С. 259–265.
115. Нові виклики для економічної політики України: рекомендації до плану невідкладних дій // Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К.: Видавництво „К.І.С.”. – 2006. – 78 с.

116. Озеров И.Х. Финансовое право: [Конспект лекций прив. доц. И.Х. Озерова (Бюджет, формы взимания и местн. финансы)] / И. Х. Озеров. - М.: Лит. общ-во расп. п. кн., 1901. – 352 с.
117. Озеров И.Х. Основы финансовой науки: Бюджет. Формы взимания. Местные финансы. Государственный кредит. / И. Х. Озеров. - М.: ООО «Юр ИнфоР-Прес», 2008. – 622 с. - (Библиотека «Бр ИнфоР»).
118. Олейник А.Н. Институциональная экономика / А. Н. Олейник. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 416 с. – (Серия «Высшее образование»).
119. Онищенко С. В. Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення. Монографія. Київ : Знання України, 2017. 403 с.
120. Офіційний сайт Верховної ради України – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
121. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/>
122. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
123. Павелко А.В., Чугунов І.Я. Бюджетна політика економічного розвитку / А.В.Павелко, І.Я.Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2015. –№ 2 (100). – С. 64–73.
124. Пантелєєв В. П. Бюджетна система : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 377 с.
125. Пасічний М. Д. Бюджетна політика за умов економічної кризи. Інвестиції, практика та досвід. 2018. № 19. С. 28–32.
126. Пасічний М. Д. Політика управління державним боргом. Вісник КНТЕУ. 2018. № 5. С. 19–34.
127. Пасічний М.Д. Інституційні засади розвитку фінансового регулювання економіки / М.Д. Пасічний // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету імені Григорія Сковороди. – 2015. – Вип.27/1. – С. 137-143.
128. Пасічний М.Д. Основи формування бюджетно-податкової політики держави / М.Д. Пасічний // Бізнес Інформ. – 2017. – № 3. – С. 243–248

129. Пасічний М.Д. Перспективне прогнозування і планування у системі бюджетних відносин/ М.Д. Пасічний // Економічний вісник університету. Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди. – 2017. – № 33/1. – С. 361–368.
130. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України / Пасічник Ю. В. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
131. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: [монограф.] / Ю. В. Пасічник - Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2005. - 642 с
132. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: [навч. посіб.] / Ю. В. Пасічник. – К.: Знання-Прес, 2002. - 495с.
133. Письменний В. В. Особливості впровадження "власних" податків і зборів за ініціативи місцевої влади. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2018. Т. 23, Вип. 3. С. 164–167.
134. Письменний В. Субвенції у формуванні доходів місцевих бюджетів України Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2018. Вип. 1. С. 34–44.
135. Прогнозування макроекономічних наслідків упровадження Податкового кодексу України / за ред. Ф. О. Ярошенка (К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2010. – 368 с.
136. Радіонов Ю. Д. Програмно-цільовий метод бюджетування: проблеми впровадження та перспективи розвитку. Економіка України. 2018. № 2. С. 21–38.
137. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наук. доп. Луніна І. О. та ін. ; за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної ; НАН України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". Київ : [б. в.], 2016. 69 с.
138. Сафонова Л.Д. Бюджетний менеджмент: Навч.-метод. посіб. для самоствивч. дисципліни / Київ. нац. екон. ун-т. — К.: [КНЕУ], 2001. — 186 с.
139. Сіденко В. Макроекономічні зрушення в українській економіці у контексті інтеграційних процесів/ В. Сіденко, І. Крючкова // Дзеркало тижня. – 2003. – 28 черв. – С. 3.

140. Станкус Т. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів : Швейцар.-укр. проект "Підтримка децентралізації в Україні" DESPRO, Swiss resource Centre and consultancies for development Skat. Харків : Фактор, 2017. 126 с.
141. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: [навч. посібник] / Д. М. Стеченко. – К.: МАУП, 2000. – 172 с.
142. Сумароков В.Н. Государственные финансы в системе макроэкономического регулирования. М.: Фи-нансы и статистика. — 1996. — 224 с.
143. Тарасюк М. В., Малярчук О. В.Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та її фінансове забезпечення. Економіка та держава. 2017. № 1. С.19–24.
144. Тертичка В.В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В.В. Тертичка. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 750 с.
145. Титарчук І. М. Бюджетний менеджмент : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Компринт, 2016. 331 с.
146. Токарева К. О. Структура бюджету: фінансово-правовий аналіз : монографія ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. 183 с.
147. Трансформаційні процеси та економічне зростання в Україні / [За ред. акад. НАН України В.М. Гейця]. – Х.: Форт, 2003. – 440с.
148. Федосов В.М. Теорія фінансів / За ред. проф. В. М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
149. Фишер С, Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика / Г.Г. Са-лев, Е.Е. Балашов (пер.). - М.: Дело ЛТД, 1995. - 864 с.
150. Фінансово-бюджетні відносини: аналіз тенденцій розвитку в умовах трансформації економіки / Чугунов І.Я., Лондар С.Л.; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. — К.; Львів: Компанія «Аліот», 2002. — 203 с.

151. Формування бюджету України та бюджетно-податкова політика у 1999-2001 рр.: Наук. доп. / [Вахненко Т.П., Кваснюк Б.Є., Луніна І.О. та ін.]; НАН України. Ін-т екон. прогнозування. — К., 2000. — 101с.
152. Формування і функціонування бюджетної системи України: [монографія] / С.О. Булгакова, Л.В. Єрмошенко та ін.; [за заг. ред. А.А. Мазаракі]. — К.: Книга, 2003. — 344 с.
153. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання / І. Я.Чугунов. — К. : НДФІ, 2005. — 259 с.
154. Чугунов І. Формування бюджетної політики економічного розвитку країни / І. Чугунов, С. Собчук // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. - 2018. - № 3. - С. 103-116.
155. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в системі макроекономічного регулювання / І.Я. Чугунов // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Становлення фінансової системи України та проблеми її стабілізації (щорічник наукових праць). Випуск XII, ч.1 / НАН України. Інститут регіональних досліджень. - Львів, 2000.- С. 28-36.
156. Чугунов І.Я. Бюджетна політика в умовах трансформації економіки / І.Я.Чугунов, К.В. Брижан// Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету. — 2017. Вип.32/1. — С. 241–251.
157. Чугунов І.Я. Бюджетна система в інституційному середовищі суспільства / І.Я. Чугунов, Л.В. Лисяк //Фінанси України. — 2009.- №11. —С. 3-11.
158. Чугунов І.Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку: [монографія] / І.Я. Чугунов. - К.: НІОС, 2003. — 488 с.
159. Чугунов І.Я. Еволюція фінансового механізму системи пенсійного забезпечення населення / І.Я. Чугунов, О.В. Насібова // Вісник КНТЕУ.— 2016. — № 1. — С. 80–96.
160. Чугунов І.Я., Козарезенко Л.В. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу. Вісник КНТЕУ. 2017. № 3. С. 116–132.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Динаміка видатків Державного бюджету України, млн.грн.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Поточні видатки	422818,2	559429,4	658111,8	798581,9	916042,3	998942,6
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	69283,8	79854,6	105348,2	134779,2	171258,5	210073,1
Використання товарів та послуг	65431,6	87324,1	95842,8	122116,0	157548,2	182067,9
Обслуговування боргових зобов'язань	51018,2	86808,4	97374,5	111480,2	116297,3	119933,8
Соціальне забезпечення	81492,0	104051,7	153282,5	148982,1	166624,8	223458,3
Капітальні видатки	7399,6	17482,0	26631,6	40661,8	69799,7	73948,9
Усього	430217,8	576911,4	684743,4	839243,7	985842,0	1072891,5

Додаток Б

Таблиця Б.1

Динаміка видатків зведеного бюджету України, млн.грн.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Поточні видатки	502926,0	633118,8	762562,2	957148,1	1106002,6	1216385,6
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	162453,2	185565,7	221660,9	263852,2	326116,9	389343,0
Використання товарів та послуг	107949,7	142694,7	157671,4	247794,2	302458,4	302211,7
Обслуговування боргових зобов'язань	52483,5	88484,0	97687,4	111695,7	116936,9	120777,6
Соціальне забезпечення	133825,4	170411,2	253084,6	280045,8	300737,4	312337,9
Капітальні видатки	20199,7	46752,6	73027,6	99611,8	144171,0	153727,5
Усього	523125,7	679871,4	835589,8	1056759,9	1250173,6	1370113,0

Додаток В

Таблиця В.1

Державний та гарантований державою борг України, млн. грн.

	загальний борг	зовнішній борг	внутрішній борг
31.12.2009	316 884,6	211 751,7	105 132,9
31.12.2010	432 235,4	276 745,6	155 489,8
31.12.2011	473 121,6	299 413,9	173 707,7
31.12.2012	515 510,6	308 999,8	206 510,7
31.12.2013	584 114,1	300 025,4	284 088,7
31.12.2014	1 100 564,0	611 697,1	488 866,9
31.12.2015	1 572 180,2	1 042 719,6	529 460,6
31.12.2016	1 929 758,7	1 240 028,7	689 730,0
31.12.2017	2 141 674,4	1 374 995,5	766 678,9
31.12.2018	2 168 627,1	1 397 217,8	771 409,3
31.12.2019	1 998 275,4	1 159 221,6	839 053,8

Додаток Д

Таблиця Д.1

Показники Державного бюджету України, млн.грн.

	Доходи		Видатки		Кредитування	
	за період з початку року, млн грн	у % до ВВП (СНР'2008)	за період з початку року, млн грн	у % до ВВП (СНР'2008)	за період з початку року, млн грн	у % до ВВП (СНР'2008)
2000	36 229,9	20,57	35 532,6	20,17	x	x
2001	39 726,5	18,81	40 407,1	19,13	x	x
2002	45 467,6	19,42	44 348,2	18,94	x	x
2003	55 076,9	19,86	56 120,0	20,23	x	x
2004	70 337,8	19,67	79 471,5	22,23	1 082,7	0,30
2005	105 330,2	23,03	112 975,9	24,70	299,9	0,07
2006	133 521,7	23,63	137 108,0	24,27	190,3	0,03
2007	165 939,2	22,09	174 254,3	23,20	1 527,7	0,20
2008	231 722,9	23,39	241 490,1	24,37	2 734,8	0,28
2009	209 700,3	22,14	242 437,2	25,60	2 780,3	0,29
2010	240 615,2	21,47	303 588,7	27,09	1 292,0	0,12
2011	314 616,9	23,32	333 459,5	24,72	4 715,0	0,35
2012	346 054,0	23,72	395 681,5	27,12	3 817,7	0,26
2013	339 226,9	22,28	403 456,1	26,50	477,5	0,03
2014	357 084,2	22,50	430 217,8	27,11	4 919,3	0,31
2015	534 694,8	26,89	576 911,4	29,01	2 950,9	0,15
2016	616 283,2	25,84	684 883,7	28,71	1 661,6	0,07
2017	793 441,9	26,59	839 453,0	28,13	1 870,9	0,06
2018	928 114,9	26,07	985 851,8	27,69	1 514,3	0,04
2019						
Грудень	998 278,9	...	1 072 891,5	...	3 437,0	...

Додаток Е

Таблиця Е.1

<u>Доходи Державного бюджету України</u>
Доходи загального фонду Державного бюджету України
податок на доходи фізичних осіб у розмірі 25 відсотків на відповідній території України (крім території міст Києва) та у розмірі 60 відсотків - на території міста Києва;
податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пасивних доходів у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України
військовий збір
90 відсотків податку на прибуток підприємств (крім випадків визначених законодавчо);
50 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;
50 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення);
75 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату, яка зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі);
податок на додану вартість;
акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (крім випадків визначених законодавчо);
акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
ввізне мито;
вивізне мито;
рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України;
рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;
рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України;
20 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі);
плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні;
збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;
частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету відповідно до закону, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність;
кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України";
плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);
кошти, отримані закордонними дипломатичними установами України як плата за розміщення належних їм бюджетних коштів на поточних рахунках іноземних банків;
кошти від санкцій (штрафи, пеня тощо), що застосовуються відповідно до закону (крім штрафів,

визначених законодавчо);
плата за надання адміністративних послуг (крім плати, визначеної законодавчо);
адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (крім адміністративного збору, визначеного законодавчо);
85 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також 85 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;
плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією (крім плати, визначеної законодавчо);
плата за ліцензії на певні види господарської діяльності (крім плати, визначеної законодавчо
адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (крім адміністративного збору, визначеного законодавчо);
збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір, та плата за одержання контрольних марок;
плата за видачу дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;
збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів;
плата за виділення номерного ресурсу;
плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір);
плата за оформлення посвідчення закордонного українця;
кошти, отримані за вчинення консульських дій на території України, а також кошти, отримані за вчинення консульських дій за межами України;
50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;
надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном (крім орендної плати, визначеної законодавчо)
єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України;
портовий (адміністративний) збір;
плата за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них;
кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду, скарбів, які є пам'ятками історії та культури, майна, одержаного державою в порядку спадкування чи дарування;
кошти від реалізації надлишкової космічної техніки військового та подвійного призначення;
кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів;
відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України;
надходження до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;
плата за подання скарги до органу оскарження відповідно до статті 18 Закону України "Про

здійснення державних закупівель";
кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель забезпечення їх пропозиції конкурсних торгів, які не підлягають поверненню цим учасникам, у випадках, передбачених Законом України "Про здійснення державних закупівель", в частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;
кошти, отримані від учасника - переможця процедури закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;
кошти від реалізації продуктів утилізації твердого ракетного палива;
плата за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою, і плата за користування кредитами (позиками), залученими державою;
плата за користування кредитом з державного бюджету;
% за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла;
збори на обов'язкове державне пенсійне страхування, що відповідно до закону сплачуються з операцій з купівлі іноземної валюти в готівковій формі при поданні ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірної контролю та під час набуття права власності на легкові автомобілі, з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна, з користування та надання послуг стільникового рухомого зв'язку;
концесійні платежі щодо об'єктів державної власності;
кошти від реалізації дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, отримані державною установою, уповноваженою на здійснення операцій з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням;
80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок державного бюджету, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;
90 відсотків коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або коштів у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції (крім коштів від державної частини продукції, виробленої на ділянці надр у межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони України, що зараховуються до загального фонду державного бюджету в повному обсязі);
10 відсотків коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної та комунальної власності (крім земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації); кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації; кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності після розмежування земель державної та комунальної власності;
кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;
кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів;
інші доходи, які у встановленому порядку зараховуються до загального фонду державного бюджету.
Доходи спеціального фонду Державного бюджету України
30 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності;
15 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб,

фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також 15 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;
кошти, отримані відповідно до статті 8 Закону України "Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки" (включаючи надходження заборгованості минулих років за цими коштами), та дохід від розміщення цих коштів у цінні папери відповідно до статті 9 цього ж Закону України;
власні надходження бюджетних установ (у тому числі наукових установ Національної академії наук України і галузевих академій наук), що утримуються за рахунок державного бюджету, у тому числі орендна плата за користування військовим майном, майном Національної академії наук України і галузевих академій наук, 50 відсотків орендної плати за користування іншим майном, що належить бюджетним установам, які утримуються за рахунок державного бюджету;
надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву;
надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву;
надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;
50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;
надходження до Фонду соціального захисту інвалідів;
інші доходи, визначені законом про Державний бюджет України.